

Mogućnosti transformacije Međimurja u destinaciju održivog turizma

---

Strnat, Matija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:652795>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

«Dr. Mijo Mirković»

MATIJA STRNAT

**MOGUĆNOSTI TRANSFORMACIJE MEĐIMURJA U DESTINACIJU
ODRŽIVOG TURIZMA**

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MATIJA STRNAT

**MOGUĆNOSTI TRANSFORMACIJE MEĐIMURJA U DESTINACIJU
ODRŽIVOG TURIZMA**

Diplomski rad

JMBAG: 0303065499, redoviti student

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Održivi turizam

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: prof. dr. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja.....	1
1.2. Definiranje svrhe i ciljeva istraživanja.....	3
1.3. Metodologija istraživanja.....	4
1.4. Struktura diplomskog rada.....	6
2. MEĐIMURJE.....	7
2.1. Povijest.....	7
2.2. Geografski podaci.....	9
2.3. Administrativna podjela Međimurja.....	10
2.4. Demografske karakteristike.....	12
2.5. Gospodarstvo.....	15
3. TURIZAM U MEĐIMURJU.....	20
3.1. Atrakcijska osnova.....	20
3.2. SWOT analiza.....	26
3.3. Statistički pokazatelji turizma.....	28
4. ODRŽIVI TURIZAM.....	35
4.1. Povijesni razvoj održivog turizma.....	37
4.2. Dimenzije održivosti u turizmu.....	39
4.2.1. Društvena dimenzija održivosti.....	39
4.2.2. Ekonomska dimenzija održivosti.....	41
4.2.3. Ekološka dimenzija održivosti.....	43
4.3. Pozitivni učinci održivog turizma.....	46
4.4. Moguća ograničenja u razvoju održivog turizma.....	49
5. PROJEKTI ODRŽIVOG TURIZMA U MEĐIMURJU.....	52
5.1. Postojeći projekti.....	52
5.2. Budući projekti.....	54
6. PRIJEDLOZI RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA.....	58
7. ZAKLJUČAK.....	61
POPIS LITERATURE.....	63
POPIS TABLICA.....	65
SAŽETAK.....	66

SUMMARY..... 67
PRILOG..... 68

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada pod nazivom „Mogućnosti transformacije Međimurja u destinaciju održivog turizma“ odabrana je osobnom motivacijom diplomanta. Diplomant dolazi iz Međimurske županije i cijelo vrijeme studija pisao je seminare, istraživanja, završni i druge radove na teme vezane uz tu županiju nastojeći prezentirati primjere dobre prakse u turizmu, steći nova znanja o sredini u kojoj planira poslovno djelovati te ukazati na potencijal za razvoj održivog turizma. U ovom poglavlju definira se problem i predmet istraživanja, svrha i ciljevi istraživanja gdje je i predstavljena znanstvena hipoteza, metodologija istraživanja i struktura diplomskog rada.

1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja

Razvoj turizma u Hrvatskoj, a posebno u regijama poput Međimurja, postao je ključan element gospodarskog razvoja, no s time dolaze i određeni izazovi. U globalnom kontekstu, turizam se suočava s potrebom balansiranja između gospodarskog rasta i očuvanja okoliša te društvene kohezije, što je sve teže postići bez usvajanja načela održivog razvoja. Međimurje, kao specifična regija s bogatim prirodnim i kulturnim resursima, ima potencijal postati uzor u primjeni održivih turističkih praksi, no kako bi se to ostvarilo, potrebno je prepoznati i adresirati ključne izazove.

Glavni problem koji se istražuje u ovom radu odnosi se na način na koji se turizam može razvijati u Međimurju, a da pritom ne naruši ekološku ravnotežu, socijalnu strukturu i kulturnu baštinu regije. Razvoj turizma često sa sobom donosi i negativne aspekte poput prekomjerne izgradnje, pritiska na prirodne resurse, kulturne homogenizacije i gubitka autentičnosti lokalnih zajednica. Održivi turizam, s druge strane, ima potencijal da minimizira te negativne aspekte te maksimizira koristi za lokalnu zajednicu.

Predmet istraživanja je analizirati trenutne turističke prakse u Međimurju te identificirati prilike za uvođenje održivih praksi koje će poboljšati dugoročnu održivost turizma u regiji. Ova analiza obuhvaća pregled postojećih turističkih resursa, infrastrukture, ponude i potražnje, kao i pregled ključnih dionika koji su uključeni u razvoj turizma. Također, istražen je utjecaj turizma na lokalnu zajednicu i okoliš te su predložene strategije koje mogu pomoći u smanjenju negativnih utjecaja i povećanju pozitivnih efekata.

Jedan od izazova s kojima se suočava Međimurje, kao i mnoge druge turističke destinacije, jest kako uskladiti rast broja turista s očuvanjem lokalnog identiteta i okoliša. Turizam može biti dvosjekli mač: s jedne strane, može donijeti značajne ekonomske koristi, ali s druge strane, može narušiti okoliš i lokalnu zajednicu ako se ne upravlja pravilno. Stoga je ključno razviti strategije koje će omogućiti rast turizma, a da pritom ne ugroze resurse na kojima se turizam temelji.

Literatura koja se bavi održivim razvojem i turizmom pruža različite pristupe ovoj temi. Radovi poput „Turizam i razvoj: pojam, načela, postupci“ autora Vukonića i Keče (2001) daju temeljne postavke turizma u kontekstu održivog razvoja, dok „Okoliš i održivi razvoj“ Hercega (2013) detaljno razmatra povezanost između turizma i okoliša. Ove teorije pružaju okvire unutar kojih se može promatrati razvoj turizma u Međimurju.

Osim teorijskog pristupa, rad se oslanja na konkretne primjere iz prakse. Na primjer, mnoge europske regije koje su slične Međimurju uspješno su implementirale održivi turizam kroz integraciju lokalne zajednice u proces donošenja odluka, promociju ekološki prihvatljivih turističkih praksi te očuvanje kulturne baštine. Primjeri iz Škotske, gdje su ruralne zajednice razvile održivi turizam kroz povezivanje lokalnih proizvoda s turističkom ponudom, mogu poslužiti kao inspiracija za slične projekte u Međimurju.

S obzirom na sve navedeno, ovaj rad ima za cilj pružiti sveobuhvatan pregled trenutnog stanja turizma u Međimurju te identificirati ključne prilike i izazove za razvoj održivog turizma. Rad će se fokusirati na identificiranje konkretnih mjera koje se mogu poduzeti kako bi se osigurala dugoročna održivost turizma u regiji, uzimajući u obzir ekonomske, ekološke i socijalne aspekte.

1.2. Definiranje svrhe i ciljeva istraživanja

Svrha ovog rada je istražiti potencijale za razvoj održivog turizma u Međimurju, s ciljem definiranja konkretnih mjera koje bi mogle doprinijeti očuvanju prirodnih i kulturnih resursa regije, dok se istovremeno potiče ekonomski rast i poboljšava kvaliteta života lokalnog stanovništva. Održivi turizam u Međimurju može postati ključna strategija za dugoročni razvoj regije, ali samo ako se temelji na pažljivo planiranim i provedenim mjerama.

Jedan od glavnih ciljeva istraživanja je identificirati postojeće resurse i atrakcije u Međimurju koje mogu biti temelj za razvoj održivog turizma. To uključuje analizu prirodnih resursa kao što su rijeke Mura i Drava, termalni izvori, zaštićeni prirodni parkovi, ali i kulturne atrakcije poput dvoraca, muzeja, tradicijskih manifestacija i lokalne gastronomije. Ova analiza pomoći će u razumijevanju kako se ovi resursi trenutno koriste i koje su mogućnosti za njihovo održivo korištenje u budućnosti.

Daljnji cilj rada je istražiti stavove i percepcije lokalnog stanovništva, turista i drugih relevantnih dionika o održivom turizmu. Uključivanje lokalne zajednice u razvoj turizma ključno je za osiguranje održivosti, jer samo lokalna zajednica može pružiti autentične doživljaje koje moderni turisti traže. Osim toga, uključivanje lokalnih dionika u proces donošenja odluka može pomoći u smanjenju konflikata i osigurati da turizam donosi koristi cijeloj zajednici.

Istraživanje također razmatra potencijalne prijetnje i izazove za razvoj održivog turizma u Međimurju. To uključuje analizu utjecaja klimatskih promjena na prirodne resurse, potencijalne sukobe između turističke industrije i lokalnog stanovništva, te rizike povezane s prekomjernom izgradnjom i infrastrukturnim razvojem. Razumijevanje ovih prijetnji omogućit će razvoj strategija za njihovo ublažavanje i osiguranje dugoročne održivosti turizma.

Dodatno, rad istražuje kako se mogu primijeniti najbolji primjeri iz drugih regija koje su uspješno razvile održivi turizam. Ovi primjeri mogu poslužiti kao vodič za razvoj strategija u Međimurju, uz prilagodbu specifičnostima regije. Na primjer, u Švicarskoj je razvijen model održivog turizma koji uključuje certificiranje turističkih objekata prema standardima održivosti, što bi moglo biti korisno i za Međimurje.

Na kraju, cilj rada je pružiti konkretne preporuke za razvoj održivog turizma u Međimurju. Ove preporuke temeljene su na rezultatima istraživanja i usmjerene su na različite dionike, uključujući lokalne vlasti, turističke organizacije, poduzetnike i lokalnu zajednicu. Ove preporuke obuhvaćaju mjere kao što su edukacija lokalnog stanovništva o održivom turizmu, razvoj ekološki prihvatljive infrastrukture, promocija lokalnih proizvoda i kulturnih običaja te uvođenje održivih praksi u svakodnevno poslovanje turističkih objekata.

Održivi turizam predstavlja ne samo priliku za ekonomski rast, već i za očuvanje jedinstvenog identiteta regije. Međimurje, sa svojom bogatom prirodnom i kulturnom baštinom, ima sve potrebne preduvjete za razvoj u održivu turističku destinaciju koja će privlačiti posjetitelje svojim autentičnim iskustvima i prirodnim ljepotama, a istovremeno očuvati te resurse za buduće generacije. Ovaj rad pruža konkretne smjernice za ostvarenje tog cilja.

1.3. Metodologija istraživanja

Metodologija ovog istraživanja temelji se na kombinaciji kvalitativnih i kvantitativnih metoda kako bi se osigurao sveobuhvatan pregled stanja turizma u Međimurju i identificirale mogućnosti za njegov održivi razvoj. Korištenjem raznovrsnih istraživačkih metoda, rad nastoji obuhvatiti sve relevantne aspekte održivog turizma, uključujući ekonomske, ekološke i društvene dimenzije.

Teorijski dio rada temelji se na detaljnoj analizi dostupne stručne i znanstvene literature iz područja turizma, održivog razvoja, te specifičnih aspekata održivog turizma. Literatura koja će se koristiti uključuje radove koji se bave osnovnim konceptima turizma i održivosti, kao što su Vukonić i Keča (2001) te Herceg (2013), kao i radove koji se fokusiraju na specifične izazove održivog turizma u kontekstu klimatskih promjena (Perić i Šverko Grdić, 2017).

Osim analize literature, rad uključuje sekundarnu analizu statističkih podataka prikupljenih od Državnog zavoda za statistiku (DZS) i drugih relevantnih izvora. Ovi podaci će pružiti uvid u trenutne turističke trendove u Međimurju, uključujući broj dolazaka i noćenja turista, strukturu smještajnih kapaciteta, te ekonomski učinak

turizma na lokalno gospodarstvo. Kvantitativni podaci analizirani su na način da se identificiraju obrasci i trendovi koji mogu pomoći u donošenju zaključaka o održivosti trenutnih turističkih praksi.

Kvalitativni dio istraživanja uključuje provođenje polustrukturiranih intervjua s ključnim dionicima u turističkom sektoru Međimurja, uključujući predstavnike lokalnih vlasti, turističkih zajednica, poduzetnike i članove lokalne zajednice. Ovi intervjui omogućuju dublje razumijevanje percepcija, stavova i namjera dionika u vezi s razvojem održivog turizma. Kvalitativni podaci analizirani su metodom tematske analize kako bi se identificirale glavne teme i obrasci u odgovorima ispitanika.

Jedan od važnih elemenata metodologije je i komparativna analiza, koja omogućuje usporedbu Međimurja s drugim regijama koje su uspješno implementirale održivi turizam. Ova analiza obuhvaća primjere iz drugih europskih regija koje su slične Međimurju po svojim prirodnim i kulturnim resursima, ali su već ostvarile značajan napredak u razvoju održivog turizma. Primjeri dobre prakse korišteni su kao model za razvoj strategija koje se mogu prilagoditi i primijeniti u Međimurju.

U kontekstu primjene održivog turizma, istražuje se i uloga obrazovanja i edukacije u podizanju svijesti o važnosti održivih praksi među lokalnim stanovništvom i turistima. Ovaj aspekt metodologije obuhvaća analizu postojećih programa edukacije i obuke u turizmu te njihovu učinkovitost u promicanju održivosti. Također, istražuje se mogućnosti za uvođenje novih obrazovnih programa usmjerenih na održivi turizam u Međimurju.

Metodologija istraživanja također uključuje procjenu ekoloških i društvenih učinaka turizma u Međimurju. Ovo obuhvaća analizu utjecaja turizma na prirodne resurse, poput rijeka i zaštićenih područja, te na lokalnu zajednicu, uključujući promjene u društvenoj strukturi, migracijske tokove i kulturnu dinamiku. Ova procjena temeljena je na postojećim studijama i izvješćima, kao i na podacima prikupljenim tijekom istraživanja.

Naposljetku, rad uključuje izradu preporuka temeljenih na nalazima istraživanja. Ove preporuke usmjeruju se na različite dionike, s posebnim naglaskom na praktične mjere koje se mogu poduzeti za unapređenje održivosti turizma u

Međimurju. Preporuke su prilagođene specifičnostima regije i utemeljene su na najboljoj praksi iz drugih regija koje su uspješno implementirale održivi turizam.

Ova metodologija omogućuje sveobuhvatan pregled stanja turizma u Međimurju te pruža konkretne smjernice za njegov održivi razvoj. Korištenjem kombinacije kvantitativnih i kvalitativnih metoda, rad obuhvaća sve relevantne aspekte održivog turizma, pružajući cjelovitu sliku mogućnosti i izazova s kojima se suočava ova regija.

1.4. Struktura diplomskog rada

Rad se sastoji od sedam poglavlja. U uvodnom dijelu rada prikazano je definiranje problema i predmet istraživanja, definiranje svrhe i ciljeva istraživanja, metodologija istraživanja i struktura diplomskog rada. Drugo poglavlje govori općenito o Međimurju s naglaskom na geografske podatke, administrativnu podjelu Međimurja, demografske karakteristike, gospodarstvo i povijest. Treće poglavlje govori o turizmu u Međimurju. Unutar ovog poglavlja prikazuje se atrakcijska osnova, SWOT analiza i statistički pokazatelji turizma. Četvrto poglavlje govori o održivom turizmu. Unutar navedenog poglavlja prikazuje se povijesni razvoj održivog turizma, dimenzije održivosti u turizmu s naglaskom na društvenu, ekonomsku i ekološku dimenziju, pozitivni učinci održivog turizma te moguća ograničenja u razvoju održivog turizma. Peto poglavlje govori o projektima održivog turizma u Međimurju s naglaskom na postojeće projekte i buduće projekte. Šesto poglavlje govori o prijedlozima za razvoj održivog turizma. Na kraju rada je zaključak rada u kojem su izvedeni svi relevantni zaključci na temelju rada.

2. MEĐIMURJE

Međimurje je regija smještena na samom sjeveru Republike Hrvatske. Treba razlikovati pojmove Međimurje i Međimurska županija. Pojam Međimurje označava povijesnu, geografsku regiju omeđenu rijekama Murom i Dravom. Međimurska županija je administrativna regija koja se uglavnom, ali ne potpuno precizno poklapa sa regijom Međimurje. U daljnjem nastavku ovoga rada oba pojma Međimurje i Međimurska županija mogu se koristiti kao sinonimi s obzirom da je riječ o gotovo istom području.

2.1. Povijest

Povijest Međimurja bogata je događajima i kulturnim utjecajima koji su oblikovali identitet regije. Ova povijest, koja obuhvaća razdoblja od srednjeg vijeka do suvremenog doba, može poslužiti kao temelj za razvoj kulturnog turizma, koji je ključan aspekt održivog turizma. Srednjovjekovna povijest Međimurja obilježena je izgradnjom brojnih utvrda i dvoraca, koji su služili kao obrambeni objekti protiv osmanskih napada. Najpoznatiji od njih je Stari grad Zrinskih u Čakovcu, koji je danas značajna turistička atrakcija i kulturni spomenik. Dvorci i utvrde iz ovog razdoblja ne samo da predstavljaju arhitektonsko nasljeđe, već i simboliziraju povijesne borbe i sukobe koji su oblikovali povijest regije.

U kasnijim razdobljima, Međimurje je bilo pod vlašću različitih europskih sila, uključujući Habsburšku Monarhiju i Mađarsku. Ovi povijesni utjecaji ostavili su trajan trag na kulturu, arhitekturu i način života u regiji. Kulturni turizam može iskoristiti ove povijesne elemente kroz razvoj tematskih tura, muzeja i kulturnih manifestacija koje slave povijesno nasljeđe Međimurja.

Kulturna baština Međimurja također uključuje bogatu tradiciju narodnih pjesama, plesova i običaja, koje su prepoznate kao važan dio hrvatskog kulturnog identiteta. Međimurska popevka, koja je uvrštena na UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine, predstavlja značajan element kulturnog identiteta regije. Očuvanje i promocija ovih kulturnih tradicija može doprinijeti razvoju održivog turizma kroz

organizaciju kulturnih događanja, festivala i radionica koje privlače posjetitelje zainteresirane za autentična iskustva.

Razdoblje industrijalizacije donijelo je značajne promjene u gospodarstvu Međimurja, s razvojem tekstilne, prehrambene i metalske industrije. Ova industrijska baština može biti integrirana u turističku ponudu kroz razvoj industrijskog turizma, koji uključuje posjete starim tvornicama, muzejima industrije i edukativnim turama koje prikazuju povijest industrijalizacije u regiji.

Drugi svjetski rat i kasniji politički događaji također su ostavili trajan utjecaj na povijest Međimurja. Ovaj period povijesti može biti predstavljen kroz muzeje i memorijalna mjesta koja odaju počast događajima i osobama koje su oblikovale povijest regije. Povijesni turizam, koji se fokusira na ove aspekte, može privući posjetitelje zainteresirane za učenje o povijesnim događajima i njihovom utjecaju na suvremeno društvo.

Povijest Međimurja također uključuje razdoblja ekonomske i društvene transformacije, koja su oblikovala suvremeni identitet regije. Ovi povijesni procesi, uključujući urbanizaciju, razvoj obrazovanja i kulture, te promjene u socijalnoj strukturi, mogu biti predstavljeni kroz različite oblike turizma, uključujući kulturni, povijesni i obrazovni turizam.

Kulturna baština i povijest Međimurja pružaju bogat izvor za razvoj održivog turizma. Integracija povijesnih elemenata u turističku ponudu može pomoći u očuvanju kulturne baštine, povećanju svijesti o povijesnim događajima i promociji regije kao destinacije bogate kulturnim i povijesnim sadržajima. Ovaj pristup može također doprinijeti očuvanju lokalne kulture i tradicija, koje su ključne za identitet regije. Kroz razvoj kulturnog i povijesnog turizma, Međimurje može postati prepoznatljivo po svojoj bogatoj povijesti i kulturnom nasljeđu, što će privući posjetitelje iz Hrvatske i inozemstva.

Također, integracija povijesti u turističku ponudu može pomoći u edukaciji mladih generacija o važnosti očuvanja kulturne baštine i razumijevanju povijesnih procesa koji su oblikovali suvremeno društvo. Održivi turizam u Međimurju stoga može igrati ključnu ulogu u očuvanju i promociji povijesne i kulturne baštine regije, čime se osigurava dugoročna održivost turizma i gospodarski razvoj regije.

2.2. Geografski podaci

Međimurje, smješteno na krajnjem sjeveru Hrvatske, jedinstvena je regija koja geografski povezuje Alpe i Panonsku nizinu. Ova pozicija Međimurju daje specifične geografske karakteristike koje značajno utječu na razvoj turizma. Regija je omeđena rijekama Mura na sjeveru i istoku te Drava na jugu, što stvara prirodne granice prema Sloveniji i Mađarskoj (Marković, 2003.). Ove rijeke, osim što čine prirodne granice, igraju ključnu ulogu u oblikovanju krajobraza i pružaju bogate resurse za razvoj turizma, posebno u segmentu eko-turizma i sportova na vodi.

Gornje Međimurje, s brežuljkastim krajobrazom, predstavlja područje koje je pogodno za razvoj vinogradarstva, pješačenja, biciklizma i sličnih aktivnosti. Ovo područje karakterizira blaga klima koja pogoduje uzgoju vinove loze, a vinogradi koji prekrivaju brežuljke stvaraju atraktivan pejzaž koji privlači posjetitelje. U vinogradarskom dijelu Međimurja razvija se i vinska cesta, koja povezuje različite vinogradarske destinacije, omogućujući posjetiteljima da uživaju u degustacijama vina i lokalnih specijaliteta. Donje Međimurje, koje je dijelom Panonske nizine, tradicionalno je ratarski kraj poznat po proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, uključujući krumpir, kukuruz i druge ratarske kulture. Ovaj dio regije, iako manje razvijen u turističkom smislu, nudi značajne potencijale za razvoj agroturizma i eko-turizma. Plodna tla, uz rijeke Dravu i Muru, omogućuju razvoj održivih poljoprivrednih praksi koje se mogu integrirati u turističku ponudu, čime bi se povećala atraktivnost regije za posjetitelje zainteresirane za ruralni turizam.

Osim toga, Međimurje se nalazi u neposrednoj blizini važnih prometnih pravaca, što ga čini lako dostupnim turistima iz susjednih zemalja, ali i šire. Blizina autoceste koja povezuje Hrvatsku sa Slovenijom, Mađarskom i Austrijom dodatno olakšava dolazak turista. Međimurje je također dobro povezano s glavnim gradovima u regiji, kao što su Zagreb, Maribor i Graz, koji su udaljeni samo sat vremena vožnje automobilom.

Međimurje je jedinstvena regija u Hrvatskoj i po tome što se u vrlo kratkoj udaljenosti mogu pronaći različiti prirodni i kulturni resursi. Ovo bogatstvo resursa i blizina glavnih prometnih pravaca čini Međimurje atraktivnom destinacijom za kratkoročne posjete i vikend-turizam, što je potencijal koji treba dalje razvijati.

Prirodni resursi, poput rijeka i jezera, pružaju dodatne mogućnosti za razvoj turizma. Rijeke Mura i Drava, s njihovim zaštićenim područjima, nude idealne uvjete za razvoj eko-turizma i sportova na vodi, kao što su kajakarenje, rafting i ribolov. Ova područja također nude mogućnosti za promatranje ptica, biciklizam i pješaćenje, čime se privlače posjetitelji zainteresirani za aktivnosti na otvorenom i ekološki prihvatljiv turizam.

Održivi turizam u Međimurju može se razvijati kroz očuvanje ovih prirodnih resursa i njihovu integraciju u turističku ponudu. To uključuje zaštitu rijeka i njihovih ekosustava, promoviranje ekološki prihvatljivih aktivnosti i edukaciju posjetitelja o važnosti očuvanja prirode. U tom kontekstu, Međimurje može postati vodeća destinacija za održivi turizam u Hrvatskoj, pružajući posjetiteljima autentična iskustva koja su u skladu s načelima održivog razvoja.

Regija također nudi jedinstvene geološke i geomorfološke značajke koje mogu biti atraktivne za turiste. Na primjer, reljef Gornjeg Međimurja nudi brojne vidikovce s kojih se pruža panoramski pogled na okolni krajolik, uključujući vinograde, šume i rijeke. Ove prirodne atrakcije mogu se integrirati u turističku ponudu kroz razvoj pješačkih i biciklističkih staza, vidikovaca i drugih sadržaja koji omogućuju posjetiteljima da u potpunosti dožive prirodne ljepote regije.

Razvoj turizma u Međimurju treba se temeljiti na očuvanju i valorizaciji ovih prirodnih resursa, uz istovremeno pružanje visokokvalitetnih turističkih usluga koje su u skladu s načelima održivosti. To uključuje razvoj ekološki prihvatljive infrastrukture, promicanje lokalnih proizvoda i kulturnih običaja, te integraciju održivih praksi u svakodnevno poslovanje turističkih objekata.

2.3. Administrativna podjela Međimurja

Međimurska županija, kao administrativna jedinica, predstavlja važan okvir za planiranje i upravljanje razvojem turizma. Županija je podijeljena na tri grada (Čakovec, Prelog, Mursko Središće) i 22 općine, što čini složenu administrativnu strukturu koja zahtijeva koordinaciju i suradnju među različitim jedinicama lokalne

samouprave. Ova struktura igra ključnu ulogu u razvoju turizma, jer svaka općina i grad imaju specifične resurse i potencijale koji se mogu iskoristiti u turističke svrhe.

Čakovec, kao najveći grad i upravno središte Međimurja, igra ključnu ulogu u razvoju turizma. Grad je kulturno, gospodarsko i obrazovno središte županije, a njegova povijesna jezgra, uključujući Stari grad Zrinskih, predstavlja značajnu turističku atrakciju. Osim kulturnih atrakcija, Čakovec nudi i brojne druge sadržaje koji privlače posjetitelje, uključujući manifestacije, muzeje, galerije i kulturne događaje. Prelog, smješten u donjem dijelu Međimurja, poznat je po svojoj blizini akumulacijskom jezeru Dubrava, koje pruža brojne mogućnosti za rekreaciju i turizam. Jezero je popularno odredište za ribolovce, a u posljednje vrijeme razvijaju se i druge aktivnosti poput vožnje čamcem, kajakarenja i promatranja ptica. Prelog također ima razvijenu sportsko-rekreacijsku infrastrukturu koja uključuje biciklističke staze, sportske terene i druge sadržaje.

Mursko Središće, najsjeverniji grad Hrvatske, nalazi se na obali rijeke Mure i poznat je po svojoj prirodnoj ljepoti i očuvanom okolišu. Grad je idealno polazište za istraživanje Regionalnog parka Mura-Drava, koji je dio UNESCO-ovog rezervata biosfere. Ovaj park nudi brojne mogućnosti za eko-turizam, uključujući promatranje ptica, biciklizam i pješaćenje. Mursko Središće također je poznato po svojoj rudarskoj povijesti, koja se može iskoristiti u turističke svrhe kroz razvoj tematskih staza i muzeja.

Općine u Međimurskoj županiji također igraju važnu ulogu u razvoju turizma. Svaka općina ima svoje specifične resurse, od prirodnih ljepota do kulturne baštine, koje se mogu iskoristiti za razvoj različitih oblika turizma. Na primjer, općina Sveti Martin na Muri poznata je po svojim termalnim izvorima i lječilištu koje privlači posjetitelje iz cijele Hrvatske i inozemstva. Ovo lječilište nudi brojne wellness programe, spa tretmane i sportske aktivnosti koje se savršeno uklapaju u koncept održivog turizma.

Administrativna struktura Međimurja također omogućuje decentralizirani pristup razvoju turizma, gdje svaka općina može razvijati turističke projekte prilagođene svojim specifičnim potrebama i resursima. Međutim, kako bi se osigurala koordinacija i uspješna implementacija turističkih strategija, potrebno je uspostaviti učinkovite mehanizme suradnje između različitih jedinica lokalne samouprave. To

uključuje zajedničko planiranje, dijeljenje resursa i promociju regije kao jedinstvene turističke destinacije.

Jedan od izazova u razvoju turizma u Međimurju je potreba za jačanjem kapaciteta lokalne samouprave u planiranju i upravljanju turizmom. To uključuje osposobljavanje lokalnih dužnosnika i zaposlenika u turističkim uredima za primjenu načela održivog turizma, kao i za upravljanje projektima i resursima. U tom kontekstu, važnu ulogu može odigrati i suradnja s drugim regijama i međunarodnim organizacijama koje imaju iskustva u razvoju održivog turizma.

Osim toga, potrebno je osigurati sudjelovanje lokalne zajednice u procesu donošenja odluka o razvoju turizma. Uključivanje lokalnog stanovništva u planiranje i provedbu turističkih projekata može pomoći u smanjenju konflikata, osigurati bolju koordinaciju i povećati prihvaćanje održivih turističkih praksi. To također može pomoći u očuvanju lokalnog identiteta i kulturne baštine, što je ključno za dugoročni uspjeh turizma u regiji.

Administrativna podjela Međimurja pruža okvir unutar kojeg se može razvijati održivi turizam, ali uspjeh tog razvoja ovisit će o sposobnosti lokalne samouprave da učinkovito planira i upravlja razvojem turizma. To uključuje ne samo koordinaciju i suradnju među jedinicama lokalne samouprave, već i aktivno uključivanje lokalne zajednice u sve faze razvoja turizma.

2.4. Demografske karakteristike

Međimurje, s populacijom od 105.250 stanovnika prema popisu iz 2021. godine, predstavlja jednu od najgušće naseljenih regija u Hrvatskoj. Demografski profil regije odražava niz izazova i prilika za razvoj turizma. Gustoća naseljenosti od 155,99 stanovnika po kvadratnom kilometru čini Međimurje regijom s visokom koncentracijom stanovništva, što ima značajne implikacije na planiranje i upravljanje turizmom.

U narednoj tablici prikazani su statistički podaci stanovništva iz popisa 2021. prema starosti i spolu te su isti uspoređeni sa podacima iz popisa 2001. godine.

Tablica 1. Prikaz broja stanovnika prema dobi i spolu u Međimurskoj županiji (2001./2021. godine)

Starost (godine života)	Ukupno <i>Total</i> 2001.	Ukupno <i>Total</i> 2021.	Muškarci <i>Men</i> 2001.	Muškarci <i>Men</i> 2021.	Žene <i>Women</i> 2001.	Žene <i>Women</i> 2021.
Ukupno	118.426	105.250	58.043	51.520	60.383	53.730
0 – 4	6.955	5.479	3.555	2.839	3.400	2.640
5 – 9	7.199	5.581	3.763	2.906	3.434	2.675
10 – 14	7.810	5.826	3.934	2.993	3.876	2.833
15 – 19	8.778	5.692	4.523	2.949	4.255	2.743
20 – 24	8.822	5.886	4.494	3.052	4.328	2.834
25 – 29	8.324	5.740	4.282	3.019	4.042	2.721
30 – 34	7.930	6.031	4.069	3.064	3.861	2.967
35 – 39	8.845	6.943	4.476	3.599	4.369	3.344
40 – 44	9.197	7.195	4.792	3.626	4.405	3.569
45 – 49	8.920	6.966	4.797	3.521	4.123	3.445
50 – 54	7.168	6.770	3.829	3.362	3.339	3.408
55 – 59	6.083	7.676	3.059	3.716	3.024	3.960
60 – 64	5.988	7.808	2.636	3.809	3.352	3.999
65 – 69	5.662	7.297	2.187	3.570	3.475	3.727
70 – 74	4.792	5.527	1.762	2.528	3.030	2.999
75 – 79	3.390	3.874	1.096	1.592	2.294	2.282
80 – 84	1.358	2.783	404	876	954	1.907
85 i više	930	2.176	243	499	687	1.677

Izvor: autor rada na temelju podataka DZS; Popis stanovništva 2001., Popis stanovništva 2021.

Jedan od ključnih demografskih izazova s kojim se Međimurje suočava je starenje populacije. Kao i u mnogim drugim dijelovima Hrvatske, Međimurje bilježi porast starijeg stanovništva, dok istovremeno mladi često napuštaju regiju u potrazi za boljim mogućnostima zapošljavanja u većim gradovima ili inozemstvu. Ovaj demografski trend ima izravan utjecaj na turistički sektor, jer smanjuje dostupnost radne snage, posebno u sektorima koji zahtijevaju fizički rad ili specifične vještine.

Iz podataka prikazanih u tablici zaključuje se kako je stanovništvo Međimurja između popisa 2001. i popisa 2021., u razdoblju od 20 godina palo sa 118.426 stanovnika na 105.250 stanovnika, što je pad od 11,13%. Pad stanovništva regije manji je od pada stanovništva na teritoriju cijele zemlje gdje je pad iznosio 12,75%. Niža stopa smanjenja populacije u kontekstu Međimurja kao regije unutar Republike Hrvatske pokazuje na određene pozitivne karakteristike županije u odnosu na

ostatak zemlje kao što je razvijenije gospodarstvo, veća stopa fertiliteta i uvjetno bolji migracijski saldo. Iako je stopa smanjenja populacije nešto manja nego u kontekstu cijele zemlje, u kontekstu razvoja turizma ona je negativna pojava. Smanjenje populacije, iseljavanje i manji udio mlađeg stanovništva donosi rizik od manjka radne snage, posebno u turizmu u kojem prevladavaju radno intenzivne djelatnosti.

Iz tablice je uočljivo kako među stanovništvom županije prevladavaju žene sa udjelom od 56,75% u ukupnom stanovništvu, što je veći udio u odnosu na 2001. godinu kada je žena u ukupnom stanovništvu bilo 50,99%. Takva promjena može se objasniti činjenicom da žene u prosjeku žive duže od muškaraca, a ukupno stanovništvo županije je sve starije. Starenje stanovništva može biti i pozitivna promjena s obzirom da stanovnici županije u prosjeku žive duže u 2021. u odnosu na 2001. godinu, što ukazuje na povećanje kvalitete zdravstva i života općenito. Negativni pokazatelj koji uočavamo u tablici je i činjenica da je mlađeg stanovništva sve manje, odnosno stopa rađanja pada.

Starenje populacije može se također gledati kao prilika za razvoj specifičnih oblika turizma, poput zdravstvenog turizma, wellness turizma i agroturizma. Starije stanovništvo često ima specifične potrebe i preferencije koje se mogu zadovoljiti kroz prilagođene turističke usluge. Na primjer, termalni izvori u Svetom Martinu na Muri već privlače veliki broj starijih posjetitelja koji dolaze radi zdravstvenih tretmana i rehabilitacije. Ovaj segment turizma ima potencijal za daljnji rast, posebno s obzirom na globalni trend rasta potražnje za zdravstvenim i wellness uslugama.

S druge strane, iseljavanje mladih predstavlja izazov, ali i priliku za inovacije u turističkom sektoru. Mladi ljudi koji su napustili regiju mogu postati ambasadori Međimurja u inozemstvu, promovirajući regiju kao turističku destinaciju među svojim prijateljima i kolegama. Povratak mladih u regiju, potaknut rastućim mogućnostima zapošljavanja u turističkom sektoru, također može doprinijeti revitalizaciji lokalne zajednice i gospodarstva.

Osim starenja populacije, Međimurje karakterizira i raznolik etnički sastav. Većinu stanovništva čine Hrvati (90,33%), dok su Romi (6,61%) najbrojnija manjina. Ostale etničke skupine uključuju Slovence, Srbe, Albance i druge. Ova etnička raznolikost može biti značajan resurs za razvoj kulturnog turizma, posebno ako se

promovira kroz autentične kulturne manifestacije, festivale i gastronomske događaje koji slave multikulturalnost regije.

Gustoća naseljenosti u Međimurju također ima utjecaj na planiranje turističke infrastrukture. S obzirom na relativno visok broj stanovnika na malom području, potrebno je pažljivo planirati razvoj turističkih sadržaja kako bi se izbjegla prenapučenost i degradacija okoliša. To uključuje upravljanje posjetiteljima, razvoj održive infrastrukture i promociju oblika turizma koji imaju manji utjecaj na okoliš, poput eko-turizma i kulturnog turizma.

Demografska struktura Međimurja također može utjecati na potražnju za specifičnim turističkim uslugama. Na primjer, starije stanovništvo moglo bi biti zainteresirano za aktivnosti poput pješaćenja, wellness tretmana i kulturnih događanja, dok bi mlađa populacija mogla preferirati avanturističke sportove, biciklizam i sudjelovanje u lokalnim festivalima. Razumijevanje ovih preferencija ključno je za razvoj turističke ponude koja zadovoljava potrebe različitih segmenata populacije.

Dodatno, demografski trendovi u Međimurju ukazuju na potrebu za razvijanjem strategija za privlačenje radne snage u turistički sektor. To može uključivati programe obuke i obrazovanja koji će mladim ljudima omogućiti stjecanje potrebnih vještina za rad u turizmu, kao i inicijative za privlačenje radne snage iz drugih dijelova Hrvatske ili inozemstva.

Sve ove demografske karakteristike trebaju biti uzete u obzir pri planiranju i razvoju turizma u Međimurju. Održivi razvoj turizma u regiji zahtijeva pažljivo planiranje koje će uzeti u obzir demografske trendove, potrebe lokalnog stanovništva i mogućnosti za očuvanje kulturne i prirodne baštine.

2.5. Gospodarstvo

Gospodarstvo u Međimurskoj županiji vrlo je razvijeno u usporedbi s ostatkom zemlje. Prerađivačka industrija čini osnovicu gospodarstva županije. U prošlosti su glavninu gospodarstva činile tekstilna i prehrambena industrija, građevinski sektor i

poljoprivreda. Danas, gospodarstvo počiva na metalnoj industriji koja se snažno razvila, a bitan udio imaju i prehrambena industrija, poljoprivreda i turizam.

Naglašava se da uz iznimno povoljan geografski položaj i jednako tako prirodne resurse, samom razvoju gospodarstva se pruža poticaj za razgranatost komunalne infrastrukture. Što se tiče prirodnih resursa koji su na raspolaganju na području Međimurja isti se iskorištavaju za razvoj poljoprivrede (plodna tla), graditeljstva (šljunak i pijesak), energetike (prirodni plin) i drugo. Jednako tako potrebno je istaknuti da rijeke Mura i Drava, koje protječu teritorijem same županije, pružaju vrlo veliki hidroenergetski potencijal što je u konačnici i rezultiralo izgradnjom dvije hidroelektrane.

Usmjeravajući se prema dostupnim podacima o stanju razvoja i potpunosti gospodarskih zona unutar Međimurske županije, moguć je istaknuti kako je ukupno u funkciji 45 zona, od njih 60 ukupno osnovanih od strane Odluke nadležnog tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave. Od navedenog broja 16 jedinica je popunjeno, 27 jedinica je spremno za ulaganje dok su u fazi pripreme 22 gospodarske zone.

Upravo zbog interesa ulagača tumači se kako jedinice lokalne samouprave su pokrenule ujedno i proširenje u ukupno šest zona. Od navedenog broja zona prema površini je moguće izdvojiti tri zone koje se prostiru na površini koja je veća od 50 ha, a radi se o području Poslovnog parka Međimurja, Privrednoj zoni Nedelišće te Središnjoj gospodarskoj zoni Međimurje (Izješće o stanju u prostoru Međimurske županije, 2014.-2021.).

U nastavku poglavlja usmjerit će se prema nekoliko temeljnih statističkih pokazatelja. Najprije će se usmjeriti prema podacima koji govore o visini bruto domaćeg proizvoda. Visina bruto domaćeg proizvoda koji je kreiralo gospodarstvo Međimurske županije je u godini 2018. iznosilo 8.598 milijuna kuna što je ukupno iznosilo 2,23% ukupnog BDP-a u Republici Hrvatskoj. Ukoliko bi se promatrao period između 2016. i 2018. tada je moguće vidjeti kako se BDP po stanovniku konkretno povećao za ukupno 10,5%, dok je to isto povećanje na nacionalnoj razini iznosilo 9.8%. Prema navedenim pokazateljima uočava se kako je riječ o pozitivnom kretanju te se može zaključiti kako gospodarstvo Međimurske županije je u navedenom periodu raslo značajno brže od prosjeka Republike Hrvatske (Invest Croatia; 2023.).

Nadalje, prema FINI i prema dostupnim podacima za godinu 2021. tumači se kako je na području Međimurske županije ukupno poslovalo 3.620 subjekata i to s naglaskom na najveći broj djelatnosti u trgovini, a potom u prerađivačkoj industriji i graditeljstvu. Naglasak će se postaviti upravo na prerađivačku industriju s obzirom da se gospodarstvo Međimurske županije temelji upravo na navedenoj, odnosno ista ostvaruje značajno velike prihode i ujedno zapošljava velik broj ljudi. Poduzetnici unutar prerađivačke industrije (C), a radi se o njih 655, ukupno su ostvarili prihode u iznosu 8,5 milijardi kuna što je zapravo u ukupnim prihodima postotno gledano 52,0%. Turizam u gospodarstvu Međimurske županije sudjeluje s udjelom od 2,25%. Relativno mali udio turizma u bruto društvenom proizvodu županije pokazuje veliki prostor za napredak i razvoj. Nizak udio turizma u ukupnom gospodarstvu je pozitivan pod uvjetom da je ostatak gospodarstva snažno razvijen, što u Međimurju jeste tako. Turizam je s ekonomskog stajališta vrlo nestabilan skup djelatnosti u kriznim vremenima i nije dobro da čini okosnicu gospodarstva regije. Stoga turizam treba razvijati na održivi način te mora imati funkciju podupiratelja gospodarstva i stvarati šanse za veću kvalitetu života u regiji.

Jednako tako tumači se kako je u prerađivačkoj industriji ostvarena i dobit u iznosu od 513,3 milijuna kuna te je na razini djelatnosti neto dobit izražena u iznosu 450,4 milijuna kuna što je ujedno i bio najbolji rezultat na razini područja djelatnosti prema neto dobiti poduzetnika unutar Međimurske županije za godinu 2019. Kada se govori o prerađivačkoj industriji tada su istaknute metaloprerađivačka industrija, tekstilna industrija, drvoprerađivačka industrija, prehrambena, industrija proizvodnje i prerade plastičnih proizvoda, nemetalnih mineralnih proizvoda i električne opreme.

Ukoliko bi se promatrala veličina poduzetnika tada se ističe kako je najveći broj malih i mikro poduzeća, a radi se konkretno o 3.562 poduzeća. Srednjih poduzeća ukupno je bilo 49 dok velikih 9.

Broj zaposlenih u poduzećima u godini 2021. iznosio je ukupno 30.333 djelatnika što je ukupno za 1% manje nego u prethodnoj godini kada je taj broj iznosio 30.353. Ukupan broj nezaposlenih na području Međimurske županije u godini 2021. iznosio je 2.151. Što se tiče ukupnih prihoda koja su ostvarena od strane poduzeća Međimurske županije, ista su iznosila 18,6 milijardi kuna što je u postotku

14,9% više u odnosu na 2020. godinu. Gledajući rashode uočava se kako je godine 2021. ukupan iznos rashoda iznosio 17,5 milijardi kuna što prikazuje rast od 2,1%.

Sumirano gledano ističe se kako su najrazvijenije djelatnosti upravo prerađivačka industrija, trgovina, graditeljstvo, prijevoz i skladištenje. Što se tiče prerađivačke industrije poseban naglasak postavljen je na metaloprerađivačku industriju, tekstilna industrija, odjevna industrija, drvoprerađivačka i ujedno prehrambena industrija, industrija proizvodnje i prerade plastičnih proizvoda, nemetalnih mineralnih proizvoda i ujedno električne opreme. Zadnjih nekoliko godina sve veći značaj ujedno dobiva i obučarska industrija koja ima vrlo dugu tradiciju na ovom prostoru.

Što se tiče međimurskog gospodarstva isto se najviše roba i usluga prodaje, tj. iznosi na tržište Europske unije. Najčešće se radi o Njemačkoj, Austriji, Italiji te Sloveniji. Od proizvoda u razmjeni županije svakako su najzastupljeniji upravo oni koji se odnose na prerađivačku industriju, tj. gotovi proizvodi od metala te njihovi dijelovi, različiti strojevi i uređaji.

Poljoprivreda, posebno vinogradarstvo i ratarska proizvodnja, također igra ključnu ulogu u gospodarstvu Međimurja. Regija je poznata po svojim vinima, a vinske ceste i festivali vina već privlače značajan broj posjetitelja. Integracija poljoprivrede s turizmom, kroz razvoj agroturističkih sadržaja i promociju lokalnih proizvoda, može dodatno ojačati gospodarstvo regije. Ovo bi omogućilo lokalnim poljoprivrednicima da diverzificiraju svoje prihode kroz prodaju proizvoda turistima i sudjelovanje u turističkim aktivnostima. Razvoj turističke infrastrukture, uključujući smještajne kapacitete, restorane i rekreacijske sadržaje, može značajno doprinijeti lokalnom gospodarstvu. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Međimurje bilježi rast broja smještajnih kapaciteta, ali još uvijek zaostaje za razvijenijim turističkim regijama u Hrvatskoj. Povećanje investicija u turističku infrastrukturu, uz istovremeno poštivanje načela održivosti, može značajno doprinijeti rastu turizma i ekonomskom razvoju.

Jedan od ključnih aspekata razvoja održivog turizma je promocija lokalnih proizvoda i usluga. Održivi turizam može potaknuti razvoj lokalnih poduzeća kroz povećanje potražnje za autentičnim proizvodima i uslugama. To uključuje lokalne

obrtnike, poljoprivrednike, ugostitelje i pružatelje turističkih usluga, koji mogu iskoristiti prilike koje nudi rastući turistički sektor.

Osim toga, održivi turizam može doprinijeti očuvanju kulturne baštine i tradicija kroz promociju kulturnih manifestacija, festivala i događanja. Ovi događaji ne samo da privlače turiste, već također pomažu u očuvanju lokalne kulture i tradicija, koje su ključne za identitet regije. Kulturni turizam može postati značajan izvor prihoda za lokalne zajednice, posebno ako se poveže s drugim oblicima turizma kao što su gastronomski turizam i eko-turizam.

Održivi turizam također može pomoći u rješavanju problema nezaposlenosti, posebno među mladima i starijim osobama. Razvoj novih turističkih proizvoda i usluga može stvoriti nove mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje, čime se povećava ekonomska stabilnost lokalne zajednice. Također, poticanje poduzetništva u turizmu može doprinijeti razvoju inovacija i novih poslovnih modela koji su usklađeni s načelima održivosti.

Razvoj održivog turizma u Međimurju može značajno doprinijeti diversifikaciji gospodarstva, očuvanju okoliša i poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Međutim, za uspješan razvoj održivog turizma potrebna je koordinacija između lokalne samouprave, turističkih organizacija, poduzetnika i lokalne zajednice. To uključuje izradu strategija koje će osigurati dugoročnu održivost turizma, uz istovremeno očuvanje prirodnih i kulturnih resursa na kojima se turizam temelji.

3. TURIZAM U MEĐIMURJU

Područje Međimurske županije nikada u prošlosti nije bilo zanimljiv i poznat turistički kraj. Kroz povijest Međimurje je uglavnom bilo ratarski i poljoprivredni kraj. U novijoj povijesti razvila se industrijska proizvodnja koja i danas čini osnovu gospodarstva. Turizam se ovdje počeo razvijati tek polovicom 20. stoljeća. U to vrijeme događa se oporavak gospodarstva i društva od ratnih zbivanja, posebice od posljedica drugog svjetskog rata. Prve pojave turizma i njegova razvoja javljaju se 1960.-ih godina u vidu tranzitnog i lovnog turizma. Kasni razvoj turizma u ovome kraju je mana iz pogleda turističke tradicije i nedovoljne prepoznatljivosti. Nije se uspjelo razviti snažniji turistički *brand* koji bi bio prepoznat globalno. S druge strane kasni razvoj turizma predstavlja izuzetnu priliku u razvoju vrste turizma koja je poželjna za samu destinaciju. To je i prepoznato te se fokus stavlja na razvoj održivog turizma.

Međimurska županija stoga ima vrlo velik potencijal za ostvarenje razvoja kontinentalnog turizma. Kao ključni resursi na kojima se temelji razvojni potencijal Međimurske županije svakako se ističu prirodna i nematerijalna kulturna baština, različiti kvalitetni poljoprivredni proizvodi, voda i termalni izvori kao ujedno i razvijena sportska infrastruktura. Na temelju ovih postojećih reusursa i atrakcija, a u sukladnosti s europskim i svjetskim trendovima koji se ostvaruju unutar turističkog sektora, naglasak se pokušava postaviti na eno-gastronomiju, wellness i biciklizam, tj. na sportski turizam. Osim ovih stavki naglašava se kako je Međimurska županija zapravo poznata ujedno i po vinskom turizmu s vrlo velikim brojem visokokvalitetnih vina među kojima je moguće istaknuti sortu Moslavac i brend „Pušipel“, jednako tako vrlo dobro uređeno vinotočje, izletišta i kušaonice, vinske svetkovine i manifestacije. Posljednjih nekoliko godina lokalne namirnice i tradicionalna jela također dobivaju na sve većoj važnosti

3.1. Atrakcijska osnova

Atrakcijska osnova na nekom turističkom području obuhvaća sve aktualne i potencijalne sfere interesa turista. Na području Međimurja postoji velika atrakcijska

osnova. Kvalitetno definiranje i prepoznavanje turističke atrakcijske osnove izuzetno je važno za definiranje i planiranje razvoja turizma na nekom području. Atrakcijska osnova stoga treba biti stavljena u funkciju turizma, ali na održiv način. Obzirom da turizam nema dugu tradiciju na ovom području, iako je njegov razvoj u velikom zamahu, trenutno je više potencijalnih, nego aktualnih atrakcija u turističkom smislu. Atrakcijska osnova ovdje obuhvaća izuzetne prirodne znamenitosti, kulturne znamenitosti materijalnoga i nematerijalnoga tipa, uređena naseljena mjesta i gradove, autentičnu kulturu života lokalnog stanovništva, njegovanje kulture rada, kulturne ustanove, sportsko-rekreacijsku infrastrukturu, turističke staze, putove i ceste (poput vinskih) te razne manifestacije. (Strateški marketing plan turizma Međimurske županije 2014.-2020.)

Kada se govori o Međimurskoj županiji tada se tumači kako ista raspolaže vrlo bogatom resursno-atrakcijskom osnovom. Navedenu stavku ujedno potvrđuje i velik broj nagrada koje su županijske destinacije ili pak atrakcije dobile na nacionalnim natjecanjima. Kao primjer može se navesti natjecanje u izvrsnosti kontinentalnog turizma, odnosno nagrada Zeleni cvijet Hrvatske turističke zajednice i to grad Čakovec u periodu od 2008. pa do 2010. godine. Jednako tako Međimurska županija jedina je županija na području Hrvatske koja je na natjecanju European Destinations of Excellence (EDEN) u periodu od 2007. pa do 2015. godine dobila dva nacionalna pobjednika, tj. Gornje Međimurje i Sveti Martin na Muri. Neovisno na samu uređenost naselja ili pojedinačnih atrakcija, potrebno je ustvrditi kako ključne točke od interesa u sferi prirodne i povijesno-kulturne baštine, na kojima je zasnovan razvojni potencijal Međimurske županije u turizmu, obilježava različita razina važnosti i tržišne spremnosti za privlačenje turističke potražnje. Turistička atrakcijska osnova se valorizira stoga prema kriterijima važnosti resursa/atrakcije za turizam Međimurske županije i tržišne spremnosti resursa, odnosno atrakcije za prihvat turista.

Kada se govori o važnosti resursa/atrakcije za turizam Međimurske županije, navedeno se iskazuje kao sposobnost ili potencijal za privlačenje međunarodne, nacionalne ili pak regionalne potražnje. Što se tiče tržišne spremnosti resursa/atrakcije za prihvat turista, tj. razine uređenosti i turistificiranosti pojedinačnih resursa i atrakcija iskazuju se u tri stupnja, odnosno kao tržišno spremne, kao tržišno poluspremljene i kao tržišno nespremljene atrakcije.

U nastavku su tablično iskazane atrakcije, odnosno resursi prema važnosti i tržišnoj spremnosti.

Tablica 2. Turističke atrakcije; 2016. godina

RESURSI/ATRAKCIJE	VAŽNOST/TRŽIŠNA SPREMNOST
RELJEF: Gornje Međimurje Donje Međimurje	Međunarodna/ spremna Međunarodna/ poluspremna
RIJEKE: Mura Drava	Međunarodna/ spremna Međunarodna/ poluspremna
JEZERA: Akumulaicijsko jezero na Dravi	Regionalna/ poluspremna
ZAŠTIĆENA PRIRODNA BAŠTINA: Regionalni park Mura-Drava Značajni krajobraz rijeke Mure Spomenik prirode Bedekovićeve grabe Spomenik parkone arhitekture Perivoj Zrinskih	Međunarodna/ spremna Regionalna/ spremna Regionalna/ poluspremna Međunarodna/ spremna
ZAŠTIĆENA MATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA: Čakovec – kulturno-povijesna cjelina grada Stari gradovi i dvorci Sakralna baština	Nacionalna/ spremna Međunarodna/ poluspremna Regionalna/ poluspremna
ZAŠTIĆENA NEMATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA: Čipkarstvo Izrada prikladnih maski Zlatarenje Međimurska popevka	Regionalna/ polupremna Regionalna/ poluspremna Regionalna/ poluspremna Nacionalna/ nespremna
OSTALA KULTURA ŽIVOTA I RADA: Enogastronomija „Naftno polje“ Labirinti Legende i priče	Nacionalna/ spremna Regionalna/ poluspremna Regionalna/ poluspremna Regionalna/ nespremna
KULTURNE USTANOVE: Muzej Međimurja Centar dr. Rudolfa Steinera Muzej Croatia insulanus Grada Preloga	Nacionalna/ spremna Međunarodna/ spremna Regionalna/ spremna
ZDRAVSTVENO-TURISTIČKI I SPORTSKO-REKREACIJSKI OBJEKTI: LifeClass Terme Sv. Martin na Muri Nacionalni gimnastički centar ATON SRC Mladost Sportsko-rekreacijski centar DG Sport	Međunarodna/ spremna Međunarodna/ spremna Međunarodna/ poluspremna Nacionalna/ spremna

Izvor: Masterplan razvoja turizma Međimurske županije do 2020.;

https://tzm.hr/wp-content/uploads/2022/03/Masterplan_razvoja_turizma_Medjimurske_zupanije_2020.pdf

Prema tabličnom prikazu uočava se kako Međimurska županija ima vrlo bogatu turističku osnovu. Što se tiče turističke suprastrukture istaknut će se neke od najosnovnijih stavki. U dokumentu „Turizam u brojkama“ koji 2022. objavljuje Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske navodi se kako na području Međimurske županije ima ukupno 2.009 turističkih postelja, dok broj hotelskih postelja iznosi 674.

Prema podacima Upravnog odjela za gospodarstvo, poljoprivredu i turizam Međimurske županije za 2023. godinu, u Međimurju posluje pet hotela. Ukupno tri hotela imala su kategorizaciju od 4 zvjezdice, a dva hotela imala su kategorizaciju 4 zvjezdice. Najveći pojedinačni smještajni kompleks u Županiji jesu Terme Sveti Martin koji nudi 157 soba i 6 apartmana te 120 dodatnih apartmana u kompleksu.

Terme Sv. Martin svakako su pojedinačno najveći smještajni kompleks u županiji, a od ostalih smještajnih kapaciteta valja spomenuti Hotel Park u Čakovcu, hotel Panorama u Prelogu, hotel Kralj u Donjem Kraljevcu. U Međimurskoj županiji jednako tako je uspostavljen i poseban standard kvalitete pod nazivom Cyclist welcome koji propisuje niz sadržaja kojima objekti moraju raspolagati i to kako bi na bolji način uslužili cikloturiste.

Što se tiče valorizacije bogate enogastronomske tradicije Međimurja naglašava se kako na području županije djeluje zapravo nekoliko vrlo cijenjenih restorana čija kvaliteta prerasta lokalne okvire. Tako primjerice, Turistička zajednica Međimurske županije u svrhu podizanja kvalitete i raznovrsnosti je uspostavila sustav ocjene restorana i ugostiteljskih destinacija i to znakovima Zlatni međimurski gurman i Međimurski gurman kojim se vrši ocjena prostora, osoblja, opreme, jela i ponuda objekta.

U kontekstu održivog turizma, važno je razvijati ove atrakcije na način koji će očuvati okoliš i kulturnu baštinu te omogućiti dugoročne koristi za lokalnu zajednicu. Prirodne atrakcije Međimurja uključuju bogate ekosustave rijeka Mure i Drave, koje su dio UNESCO-vog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. Ovaj rezervat biosfere jedan je od najvažnijih prirodnih resursa u regiji, s izuzetnom bioraznolikošću i

očuvanim prirodnim staništima. Studija autora Katičića i Žganeca (2014) naglašava važnost očuvanja ovih rijeka zbog njihovog ekološkog i ekonomskog značaja, posebno u kontekstu turizma na otvorenom poput kajakarenja, ribolova i promatranja ptica. Održivo upravljanje ovim resursima uključuje ne samo njihovu zaštitu već i razvoj turističke infrastrukture koja će omogućiti sigurno i ekološki prihvatljivo korištenje ovih područja.

Kulturna baština Međimurja bogata je povijesnim lokalitetima i tradicijama koje datiraju iz srednjeg vijeka. Dvorci poput Starog grada Zrinskih u Čakovcu predstavljaju značajne kulturne atrakcije koje privlače posjetitelje zainteresirane za povijest i arhitekturu. Katičić i Huzjan (2006) u svojoj knjizi „Čakovec - povijest i kultura“ detaljno opisuju značaj ovih lokaliteta te naglašavaju potrebu za njihovim očuvanjem i održivim upravljanjem u kontekstu turizma. Kulturne manifestacije, kao što su tradicionalne proslave i festivali, također igraju važnu ulogu u očuvanju i promociji lokalne kulture te pružanju autentičnih iskustava posjetiteljima.

Vinske ceste i vinogradarstvo u Gornjem Međimurju dodatno obogaćuju turističku ponudu regije. Prema studiji autora Ljubića (2015), Međimurje ima potencijal postati prepoznatljiva vinska regija koja može privući posjetitelje ne samo iz Hrvatske već i iz susjednih zemalja. Vinski turizam, koji uključuje posjete vinarijama, degustacije vina i uživanje u lokalnim gastronomskim specijalitetima, može značajno doprinijeti razvoju ruralnih područja i očuvanju tradicionalnih poljoprivrednih praksi.

Sportska i rekreacijska infrastruktura Međimurja, poput Termi Sveti Martin i nacionalnog gimnastičkog centra ATON, privlači posjetitelje koji traže aktivan odmor i wellness. Studija Čavleka (2013) ističe rastući trend wellness turizma u Hrvatskoj, pri čemu Međimurje može iskoristiti svoje prirodne resurse i postojeću infrastrukturu kako bi postalo vodeća destinacija za wellness turizam. Razvoj biciklističkih staza, pješačkih ruta i drugih sportskih aktivnosti također je važan segment atrakcijske osnove regije.

Održivo upravljanje turističkom ponudom ključno je za očuvanje atrakcijske osnove Međimurja. Prema UNWTO-u (2018), destinacije koje usvajaju održive prakse postaju privlačnije za turiste koji cijene ekološki odgovoran turizam. To uključuje zaštitu prirodnih resursa, promicanje kulturne baštine i osiguravanje da

turizam donosi koristi lokalnoj zajednici. U tom kontekstu, Međimurje može postati primjer dobre prakse u Hrvatskoj i šire.

Osim očuvanja postojećih resursa, potrebno je kontinuirano razvijati nove atrakcije koje će obogatiti turističku ponudu. To može uključivati stvaranje tematskih parkova, muzeja na otvorenom i edukativnih centara koji će pružati informacije o prirodnoj i kulturnoj baštini regije. Studija Sviličića (2017) predlaže razvoj interaktivnih sadržaja koji će omogućiti turistima da na inovativan način upoznaju lokalnu povijest i kulturu.

Atrakcijska osnova Međimurja pruža solidan temelj za razvoj održivog turizma. Kombinacija prirodnih ljepota, bogate kulturne baštine i razvijene infrastrukture omogućuje raznolikost turističke ponude koja može zadovoljiti različite segmente tržišta. Ključ za uspjeh leži u održivom upravljanju ovim resursima, kako bi se osigurala njihova dugoročna dostupnost i očuvanje za buduće generacije.

3.2. SWOT analiza

SWOT analiza pruža detaljan uvid u snage, slabosti, prilike i prijetnje koje utječu na razvoj turizma u Međimurju. Ova analiza ključna je za razumijevanje trenutnog stanja i identificiranje područja koja zahtijevaju daljnji razvoj ili intervenciju. U nastavku rada prikazuje se SWOT analiza turizma u Međimurskoj županiji.

Tablica 3. Prikaz SWOT analize turizma Međimurja

SNAGE <ul style="list-style-type: none"> - gostoprimstvo domaćina, - geografska pozicija s naglaskom na otvorenost i na povezanost s drugim susjednim državama, - kvalitetna ponuda turističkih proizvoda, - usmjerenost na razvoj turizma u pogledu strateške razine, - razvijena rekreacijska i sportska ponuda, - dobra eno-gastronomska ponuda, - njegovanje tradicijskih običaja i manifestacija, - nova turistička infrastruktura i sadržaji.	SLABOSTI <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno educiran kadar, - nedovoljna količina stručnog znanja, - nepovezanost i neudruživanje poduzetnika, - nedostatak turističkog identiteta, - nedostatnost receptivnih turističkih agencija, - zastarjeli sustav kategorizacije, - nedostatnost javnog prijevoza, - nedostatnost podrške lokalne turističke zajednice prema mikro-pružateljima usluga u turizmu, - oslabljen sektor zbog pandemije, - devastirana graditeljska baština.
PRILIKE <ul style="list-style-type: none"> - porast interesa za dolazak domaćih turista, - porast interesa za kontinentalni turizam, - jačanje potražnje usmjerene prema obiteljskom smještaju, - stvaranje održive turističke destinacije, - autoturizam, robinzonski turizam, zdravstveni i adrenalinski turizam, - porast svijesti o kulturnoj i prirodnoj baštini, - potražnja za enogastronomskim destinacijama, - dostupnost različitih izvora financiranja za projekte iz područja turizma. - Veliki interes lokalnog stanovništva za bavljenje turizmom	PRIJETNJE <ul style="list-style-type: none"> - jaka konkurencija sličnih destinacija na području Republike Hrvatske, - nedovoljna prometna povezanost, - smanjenje kupovne moći potencijalnih posjetitelja uslijed ekonomskih kriza na ključnim tržištima (Njemačka) - smanjenje postotka sufinanciranja iz Programa ruralnog razvoja za turizam. - ekološke prijetnje, onečišćenje okoliša, devastacija krajobraza kao posljedica snažne industrije i intenzivne poljoprivrede. - klimatske promjene koje mogu negativno utjecati na okolišne resurse i lokalnu zajednicu

Izvor: Plan razvoja Međimurske županije do 2027.; https://medjimurska-zupanija.hr/stg76537/wp-content/uploads/2022/07/Nacrt-Plan_razvoja_Medimurske_zupanije_2027.pdf

Snage turizma u Međimurju uključuju bogatu prirodnu i kulturnu baštinu, strateški položaj regije, razvijenu infrastrukturu i pozitivan stav lokalne zajednice prema turizmu. Prirodni resursi poput rijeka Mure i Drave, vinogradi i zaštićena područja pružaju idealne uvjete za razvoj različitih oblika turizma, uključujući eko-turizam, vinske ture i wellness turizam. Studija Katičića i Žganeca (2014) ističe važnost očuvanja ovih prirodnih resursa kao temeljne snage za daljnji razvoj turizma. Kulturna baština, uključujući povijesne spomenike, muzeje i tradicionalne manifestacije, također je značajna snaga Međimurja. Prema istraživanju Katičića i Huzjana (2006), kulturni turizam ima veliki potencijal u Međimurju, posebno u kontekstu održivog razvoja, gdje se naglasak stavlja na očuvanje i promociju lokalne kulture.

Slabosti uključuju nedostatak obrazovanog kadra u turizmu, nedovoljnu promociju Međimurja kao turističke destinacije na međunarodnom tržištu, te ograničene kapacitete u smještajnoj infrastrukturi. Nedostatak visokoobrazovanih kadrova s iskustvom u turizmu predstavlja izazov za razvoj i upravljanje kvalitetnom turističkom ponudom. Studija Ljubića (2015) ističe potrebu za jačanjem obrazovnih programa usmjerenih na turizam kako bi se poboljšala kvaliteta usluga i povećala konkurentnost regije. Ograničena međunarodna prepoznatljivost Međimurja također je značajna slabost. Unatoč bogatstvu resursa, Međimurje još uvijek nije dovoljno prepoznato na međunarodnom tržištu. To se može promijeniti kroz ciljne marketinške kampanje i sudjelovanje na međunarodnim turističkim sajmovima. Ljubić (2015) naglašava važnost strateške promocije i brendiranja kako bi se povećala vidljivost destinacije na globalnoj razini.

Prilike za razvoj turizma u Međimurju uključuju rastuću potražnju za održivim i eko-turizmom, mogućnosti za financiranje iz EU fondova za razvoj turističke infrastrukture, te jačanje suradnje s drugim regijama i međunarodnim partnerima. Eko-turizam i održivi turizam postaju sve popularniji, a Međimurje ima sve potrebne preduvjete da postane vodeća destinacija u ovom segmentu. Studija Čavlek (2013) ističe kako je tržište održivog turizma u porastu, te da destinacije koje se fokusiraju na održivost mogu očekivati rast potražnje u nadolazećim godinama.

EU fondovi predstavljaju značajnu priliku za financiranje razvoja turističke infrastrukture, uključujući smještajne kapacitete, obnovu kulturnih spomenika i razvoj novih turističkih proizvoda. Suradnja s međunarodnim organizacijama i regijama sličnih karakteristika također može doprinijeti razmjeni znanja i najboljih praksi, što može unaprijediti turističku ponudu Međimurja.

Prijetnje uključuju jaku konkurenciju sličnih destinacija unutar Hrvatske i regije, utjecaje klimatskih promjena na prirodne resurse, te potencijalne negativne učinke masovnog turizma na okoliš i lokalnu zajednicu. Konkurencija s drugim destinacijama koje nude slične turističke proizvode može ograničiti rast Međimurja, stoga je ključno razviti jedinstvenu ponudu koja će privući specifične segmente turista. Katičić i Žganec (2014) upozoravaju na potrebu za diferencijacijom ponude kako bi se Međimurje istaknulo u konkurentnom okruženju. Klimatske promjene predstavljaju dugoročnu prijetnju za prirodne resurse Međimurja, uključujući rijeke i poljoprivredna zemljišta. Održivo upravljanje resursima, prilagodba klimatskim promjenama i razvoj turizma s niskim utjecajem na okoliš ključni su za ublažavanje ovih prijetnji. Prema studiji Blewitta (2017), destinacije koje se uspješno prilagode klimatskim promjenama imat će veće šanse za dugoročni uspjeh.

SWOT analiza pokazuje da Međimurje ima značajne prednosti i prilike za razvoj održivog turizma, ali također se suočava s izazovima koje treba riješiti kako bi se osigurao dugoročni uspjeh. Održivi razvoj turizma zahtjeva strateško planiranje i upravljanje, uz fokus na očuvanje resursa i promociju regije na međunarodnom tržištu.

U intervjuu provedenom s Turističkom zajednicom Međimurske županije koji je priložen radu, kao najznačajniji izazovi transformacije u održivu destinaciju navode se usklađivanje interesa različitih dionika, financiranje održivih projekata i potrebna promjena svijesti kod turista i lokalnog stanovništva. Važno je pronaći dobre načine savladavanja navedenih izazova što je ključno kako bi se transformacija regije u održivu turističku destinaciju odvila uspješno.

3.3. Statistički pokazatelji turizma

Statistički pokazatelji turizma u Međimurju pružaju uvid u trenutne trendove i omogućuju procjenu potencijala za daljnji razvoj turizma. Analiza podataka o broju dolazaka i noćenja turista, strukturi smještajnih kapaciteta, te ekonomski učinak turizma ključni su za razumijevanje stanja turističkog sektora u regiji. Ovi podaci također omogućuju identifikaciju područja koja zahtijevaju intervencije kako bi se postigao održivi rast turizma.

Na slijedećem tabličnom prikazu uvidjet će se statistički pokazatelji turizma u periodu od 2020. godine do 2022. godine. Podaci će se usmjeriti na ukupan broj dolazaka u Međimurskoj županiji te ukupan broj noćenja u istoj godini.

Tablica 4. Prikaz ukupnog broja dolazaka i noćenja u Međimurskoj županiji

GODINA	2020.	2021.	2022.
Broj dolazaka	39.384	64.051	87.294
Broj noćenja	96.673	144.061	203.937

Izvor: autor rada na temelju podataka DZS

Broj dolazaka i noćenja u Međimurju pokazuje pozitivan trend rasta, posebice u post-pandemijskom razdoblju. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), ukupan broj dolazaka turista u Međimurju u 2022. godini iznosio je 87.294, što je značajan porast u odnosu na prethodne godine. Ovaj rast može se pripisati povećanoj potražnji za domaćim destinacijama, rastućoj popularnosti kontinentalnog turizma i uspješnim marketinškim kampanjama koje promoviraju Međimurje kao atraktivnu destinaciju za kratke odmore i vikend putovanja.

Broj noćenja također bilježi rast, s ukupno 203.937 noćenja u 2022. godini. Ovaj pokazatelj sugerira da Međimurje uspijeva privući turiste koji ostaju dulje, što je ključni faktor za povećanje turističke potrošnje i ekonomski doprinos turizma lokalnoj zajednici. Prema UNWTO-u (2021), prosječna duljina boravka turista jedan je od ključnih pokazatelja uspjeha destinacije, jer duži boravak obično znači veću potrošnju na smještaj, hranu, aktivnosti i suvenire.

Tablica 5. Prikaz ukupnog broja dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u Međimursku županiju

Županija	2020.	2021.	2022.
Broj dolazaka (domaći)	24.395	40.096	48.202
Broj noćenja (domaći)	53.049	81.642	99.747
Broj dolazaka (strani)	14.989	23.955	39.092
Broj noćenja (strani)	42.642	62.419	104.190

Izvor: autor rada na temelju podataka DZS

Struktura turista u Međimurju pokazuje da domaći turisti čine većinu posjetitelja, s 48.202 dolazaka u 2022. godini, dok su strani turisti ostvarili 39.092 dolazaka. Iako su domaći turisti ključni za održivost turizma u regiji, rast broja stranih turista pokazuje da Međimurje postaje sve privlačnije i na međunarodnom tržištu. Povećanje broja stranih turista može se pripisati poboljšanju promocije na međunarodnim tržištima, rastućem interesu za eko-turizam i kulturni turizam, te blizini Međimurja glavnim europskim tržištima, poput Slovenije, Austrije i Njemačke.

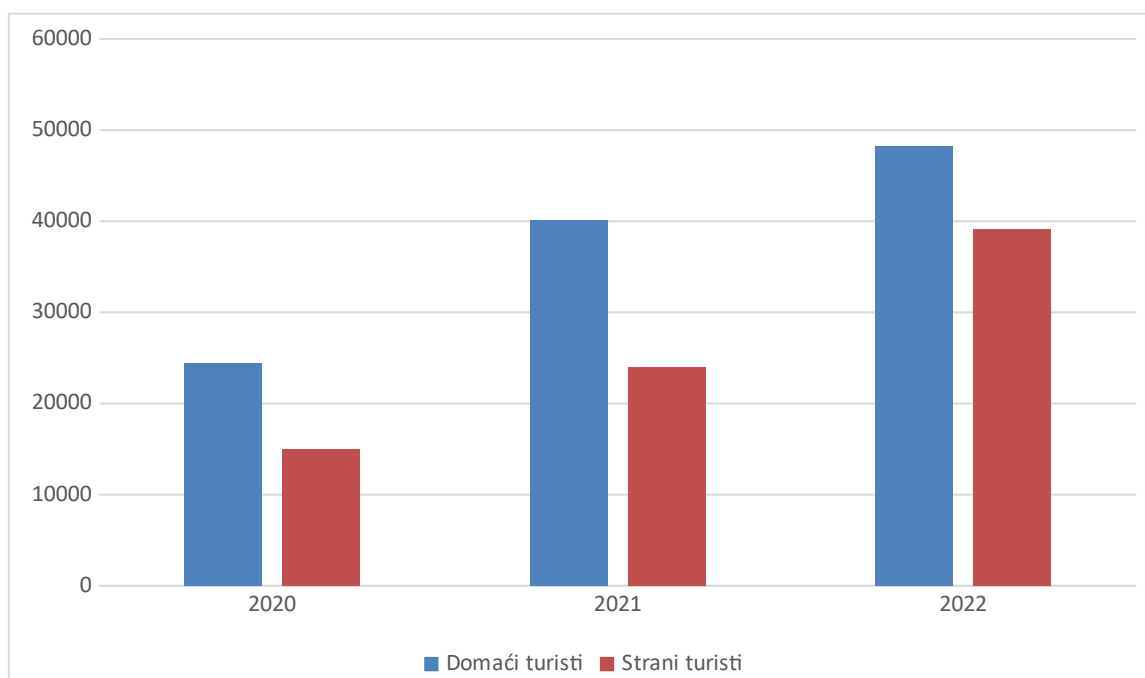
Prema prikazanih podacima uočava se kako je broj noćenja domaćih turista u godini 2020. iznosio 53.049. Godine 2021. broj noćenja domaćih turista iznosio je 81.642 dok je broj noćenja 2022. iznosio 99.747. Nakon što su prikazani podaci koji se odnose na domaće turiste usmjerit će se na strane turiste kako bi se mogao napraviti usporedni prikaz.

Na temelju prikazanih podataka uočava se kako je najmanji broj dolazaka stranih turista bio u godini 2020. zbog već navedenih razloga vezanih uz pandemiju COVID-19. Naime, godine 2020. ukupan broj dolazaka stranih turista iznosio je 14.989. Što se tiče ukupnog broja dolazaka stranih turista u 2021. godini, navodi se kako je Međimursku županiju posjetilo 23.955 stranih turista dok je godine 2022. Međimursku županiju posjetilo 39.092 turista.

Što se tiče broja noćenja u godini 2020. ukupan broj noćenja stranih turista iznosio je 42.642. Godine 2021. ukupan broj noćenja stranih turista iznosio je 62.419 dok je taj broj godine 2022. iznosio 104.190.

U nastavku rada slijedi usporedba dolazaka i noćenja stranih i domaćih turista u obliku grafikona.

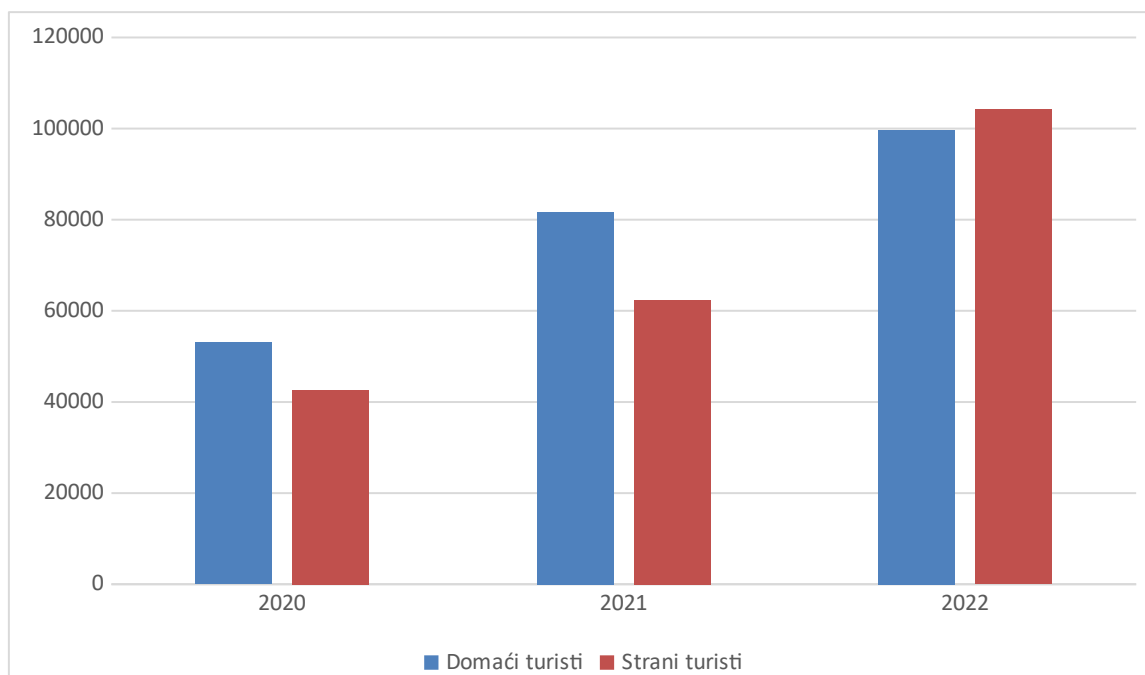
Tablica 6. Prikaz usporedbe domaćih i stranih turista u broju dolazaka na području Međimurske županije.

Izvor: autor rada na temelju podataka DZS

Na temelju prikazanih rezultata uočava se kao u sve tri obrađene godine u broju dolazaka prednjače domaći turisti. Razlika između domaćih i stranih dolazaka turista najmanja je u godini 2022. što može upućivati na potencijalni rast popularnosti regije na inozemnom turističkom tržištu.

Tablica 7. Prikaz usporedbe domaćih i stranih turista u broju noćenja na području Međimurske županije

Izvor: autor rada na temelju podataka DZS

Na temelju prikazanog uočava se kako je u godini 2020. i godini 2021. broj noćenja domaćih turista prednjačio nad stranim dok je godine 2022. obrnuta situacija gdje je veći udio noćenja stranih turista. Dakle, strani turisti u regiji borave dulje. Takvu situaciju možemo tumačiti kao rezultat veće kupovne moći stranih turista. Također, strani turisti uvjetno duže putuju u samu destinaciju te stoga imaju veći motiv za dulji ostanak u istoj.

Smještajni kapaciteti u Međimurju također su se povećali u posljednjih nekoliko godina. Prema DZS-u, u 2022. godini na području Međimurja poslovalo je 22 smještajna objekta s ukupno 544 smještajne jedinice i 1392 ležaja. Glavna smještajna ponuda koncentrirana je u hotelima, odmaralištima, apartmanima i obiteljskim kućama za odmor. Terme Sveti Martin ostaju najveći smještajni kompleks u regiji, privlačeći goste koji traže wellness, zdravlje i rekreaciju. Prema istraživanju Instituta za turizam (2019), kvaliteta smještajnih kapaciteta jedan je od ključnih faktora koji utječe na zadovoljstvo turista i njihov povratak u destinaciju.

Međimurje također bilježi rast broja kućanstava koja nude smještaj u domaćinstvu, što je posebno važno za razvoj ruralnog turizma. Smještaj u domaćinstvu omogućava turistima da dožive autentično iskustvo života u Međimurju, uz pristup lokalnim proizvodima, običajima i tradicijama. Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji (UNWTO, 2018), ovaj oblik smještaja često privlači turiste koji cijene personalizirane usluge i žele podržati lokalne zajednice.

Ekonomski učinak turizma u Međimurju značajan je za lokalno gospodarstvo. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore (HGK), turizam je u 2022. godini pridonio s 8,5 milijardi kuna ukupnim prihodima županije, što predstavlja 52% ukupnih prihoda u prerađivačkoj industriji. Ovaj podatak pokazuje koliko je turizam postao važan dio gospodarske strukture Međimurja. Osim toga, turizam pruža mogućnosti zapošljavanja, posebno u uslužnim djelatnostima, ugostiteljstvu, trgovini i prijevozu.

Unatoč pozitivnim pokazateljima, postoje i izazovi koje treba riješiti kako bi se osigurao daljnji održivi razvoj turizma. Jedan od glavnih izazova je sezonalnost turizma, s najvećim brojem dolazaka i noćenja u ljetnim mjesecima. Prema istraživanju Instituta za turizam (2019), sezonalnost može dovesti do preopterećenja infrastrukture tijekom vrhunca sezone, dok su kapaciteti nedovoljno iskorišteni u izvansezonskom razdoblju. Stoga je važno razvijati turističke proizvode koji će privlačiti posjetitelje tijekom cijele godine, poput kulturnih manifestacija, wellness programa i zimskih sportova.

Analiza tržišnih segmenata također je ključna za razumijevanje potencijala daljnjeg razvoja turizma u Međimurju. Prema istraživanju Škrbića (2021), turisti koji posjećuju Međimurje dolaze iz različitih demografskih skupina, s naglaskom na obitelji s djecom, parove srednjih godina i starije osobe koje traže miran i opuštajući odmor. Razvoj turističkih proizvoda koji odgovaraju potrebama ovih segmenata može povećati njihovu lojalnost i potaknuti povratak u regiju.

Kvalitativni pokazatelji, poput zadovoljstva turista i njihove sklonosti preporuci destinacije, također su važni za procjenu uspjeha turističkog razvoja. Prema istraživanju Instituta za turizam (2022), turisti koji posjećuju Međimurje izrazito su zadovoljni ponudom hrane i pića, gostoljubivošću lokalnog stanovništva i kvalitetom smještaja, dok kao glavne izazove ističu nedostatak informacija na stranim jezicima i

ograničene mogućnosti za noćni život. Ove informacije korisne su za daljnje unaprjeđenje turističke ponude i povećanje zadovoljstva posjetitelja.

Statistički pokazatelji turizma u Međimurju pokazuju pozitivan trend rasta, ali i identificiraju područja za daljnji razvoj i unaprjeđenje. Održivi razvoj turizma u regiji zahtijeva kontinuirano praćenje ovih pokazatelja kako bi se osigurale dugoročne koristi za lokalnu zajednicu i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa.

4. ODRŽIVI TURIZAM

Prije nego li se usmjeri na definiranje održivog turizma nužno je usmjeriti se prema definiranju održivog razvoja. Prilikom definiranja održivog razvoja ističe se kako postoje dva temeljna koncepta koja se odnose na isti. Konkretno riječ je o stvaranju navedenog konteksta. Usmjeravajući se na Sharplaya tumači se kako pitanje razvoja i održivosti je pitanje koje može biti u suprotnosti pa samim time ima i kontraproektivne učinke. Promatrajući ovaj aspekt iz perspektive tako zvanih neoklasičnih ekonomista tumači se kako ne postoji neka konkretna kontradikcija između navedenih pojmova. Samim time da se zaključiti kako se održivi razvoj definira kao područje koje ima vrlo složeni proces i koji kao takav temeljni zadatak usmjerava prema osiguravanju ukupne ravnoteže na temelju ekonomskih, društvenih i okolišnih čimbenika s temeljnim ciljem postizanja trajnog cilja. Zajednički cilj svakako se temelji u okviru ostvarenja pozitivnog učinka na području ekološkog, ekonomskog i društvenog segmenta (Sharpley, 2000).

Ukoliko se nadalje održivost promatra kroz paradigmu ekonomske održivosti ističe se kako je navedena definira u okviru područja rasta i područja ostvarenja učinkovitosti. Društvena održivost je pak područje koje se opisuje kao sudjelovanje u procesu koji se konkretno odnosi na aspekt donošenja odluka, područja mobilnosti i ostvarenja društvenog identiteta. Ekološka održivost pitanje je cjelovitosti ekosustava i provođenja zaštite prirodnih resursa (Lele, 1991).

Održivi se razvoj tako u mnogočemu razlikuje od onog koji nazivamo neodrživim. Kako bi se navedena razlika mogla što detaljnije uočiti na slijedećem tabličnom prikazu su osnovne stavke koje podupiru navedenu tezu razlikovanja.

Tablica 5. Razlikovne karakteristike održivog i neodrživog razvoja

ODRŽIVI RAZVOJ	NEODRŽIVI RAZVOJ
Usmjerenost se postavlja na poboljšanje kvalitete života	Usmjerenost je na postizanju podizanja standarda života u okviru materijalnih dobara
Fokus na ekonomskim, socijalnim i pitanjima te pitanjima koja se odnose na zaštitu okoliša	Fokus samo na ekonomskim pitanjima dok se socijalna pitanja i pitanja zaštite okoliša zanemaruju
Pozornost na ograničenost resursa	Ne vodi se nikakva briga o ograničenosti resursa
Visoka svijest u segmentu rješavanja problema današnjih generacija pri čemu se u obzir uzimaju i buduće generacije	U obzir se uzima sadašnja generacija
Usmjerenost prema uspostavi ravnoteže odnosa	Usredotočenost na prava i na potrebe pojedinaca

Izvor: autor rada; prilagodba prema Klarin, T. (2018) The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues. Zagreb International Review of Economics and Business 21(1), str. 67

Održivi razvoj je razvoj koji je usmjeren u područje poboljšanja cjelokupne kvalitete života. S druge strane neodrživi razvoj je prije svega onaj razvoj koji teži prema osiguranju i poboljšanju samo onih uvjeta koji će istaknuti materijalna dobra i poboljšati navedena. Održivi razvoj svoj fokus postavlja prema ekonomskim, socijalnim i pitanjima zaštite okoliša. Neodrživi razvoj pak postavlja temelje na ekonomskim pitanjima dok druga dva koncepta uvelike zanemaruje. Održivi razvoj usmjeren je na kontinuiranost prema vođenju brige o ograničenosti resursa. Kod neodrživog razvoja ne postoji briga o ograničenosti resursa i jedino je bitno ostvariti ekonomsku dobit. Održivi razvoj je razvoj koji teži kontinuirano prema podizanju razine svijesti koja se odnosi na rješavanje problema današnjih generacija, no jednako tako kontinuirano vodi brigu i o svim budućim generacijama. Kod neodrživog razvoja navedene stavke nema i jedna je usmjerenost prema sadašnjim generacijama (Klarin, 2018).

Prema definiciji UNWTO-a (*United Nations World Tourism Organization* – Svjetska turistička organizacija), održivi turizam je oblik turizma koji u potpunosti uzima u obzir svoje trenutne i buduće ekonomske, socijalne i ekološke utjecaje, zadovoljavajući potrebe posjetitelja, industrije, okoliša i lokalnih zajednica. Implementacija održivog turizma u Međimurju znači osiguranje dugoročnog očuvanja resursa koji čine ovu regiju privlačnom za posjetitelje, dok se istovremeno osigurava blagostanje lokalnog stanovništva.

Prema svemu do sada navedenom ističe se kako održivi razvoj kao takav podrazumijeva upravljanje i ujedno očuvanje prirodnih resursa i jednako tako orijentaciju tehnoloških kao i institucionalnih promjena i to na način da se usmjeri prema postizanju i održavanju prije svega zadovoljenja čovjekovih potreba za sadašnjje, odnosno za buduće naraštaje, na način da razvoj kao takav čuva vodu, osigurava životinjski svijet i da je isti okolišu prihvatljiv, ali jednako tako i tehnološki odgovarajući (Herceg, 2013). Nadalje se tumači kako je održivi razvoj zapravo takav da podrazumijeva jednak pristup resursima za svaku pojedinu generaciju (Herceg, 2013). Zahvaljujući održivom razvoju nastoji se osigurati poboljšanje kvalitete života unutar kapaciteta već postojećih sustava. održivi razvoj u tom kontekstu pruža poboljšanje ekoloških, socijalnih i ekonomskih usluga apsolutno svim članovima unutar zajednice (Herceg, 2013). Održivi razvoj podrazumijeva i čovjekovu potrebu da isti živi u sukladnosti s prirodom (Herceg, 2013).

4.1. Povijesni razvoj održivog turizma

Održivi turizam postao je središnja tema u globalnom turističkom sektoru, osobito s rastom svijesti o potrebi očuvanja okoliša i kulturne baštine. Povijesni razvoj koncepta održivog turizma reflektira promjene u društvenim stavovima prema turizmu, ali i evoluciju samog turističkog sektora koji se sve više okreće održivim praksama.

Počeci održivog turizma vežu se uz globalne inicijative za zaštitu okoliša iz 1970-ih godina. Tada su organizacije poput Ujedinjenih naroda (UN) počele prepoznavati potrebu za uravnoteženjem razvoja i očuvanja prirodnih resursa. Koncept održivog razvoja, definiran u Brundtlandovom izvješću „Naša zajednička

budućnost“ iz 1987. godine, postavio je temelje za održivi turizam. U izvješću se održivi razvoj definira kao "razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe" (Brundtland, 1987.). Ova definicija postala je temelj za kasniji razvoj koncepta održivog turizma.

1990-te godine obilježene su formalizacijom održivog turizma kao ključnog cilja u globalnom turizmu. UNWTO je 1995. godine usvojio Globalni etički kodeks za turizam, koji postavlja smjernice za razvoj turizma koji je odgovoran prema okolišu, kulturi i lokalnim zajednicama. Kodeks promiče principe održivosti kao središnje komponente turističke industrije, naglašavajući potrebu za očuvanjem prirodnih i kulturnih resursa.

U ovom razdoblju, održivi turizam počeo je biti prepoznat kao važan alat za razvoj siromašnih zajednica i očuvanje osjetljivih ekosustava. Studija Butlera (1999) o „Turističkom životnom ciklusu“ naglašava važnost održivog upravljanja destinacijama kako bi se izbjegle negativne posljedice masovnog turizma, kao što su prekomjerna izgradnja, zagađenje i degradacija okoliša.

2000-te godine donose povećan fokus na klimatske promjene i njihovo povezivanje s turizmom. Turizam je postao prepoznat kao sektor koji značajno doprinosi emisiji stakleničkih plinova, ali i kao sektor koji je izrazito osjetljiv na promjene klime. Održivi turizam počeo se sve više usmjeravati na smanjenje ugljičnog otiska turističkih aktivnosti, poticanje ekološki prihvatljivih praksi i promociju destinacija koje su otporne na klimatske promjene. Studija Gösslinga i Hall-a (2006) o klimatskim promjenama i turizmu postavila je temelje za razumijevanje međusobnih utjecaja turizma i klime te potrebu za integracijom klimatskih politika u razvoj turističkih strategija.

Danas, održivi turizam je priznat kao ključni segment globalnog turističkog sektora. UNWTO je 2017. godinu proglasio Međunarodnom godinom održivog turizma za razvoj, što je dodatno potaknulo zemlje i destinacije da usvoje održive prakse. Studija Hall-a i Page-a (2014) naglašava kako je održivi turizam postao ne samo cilj, već i neophodnost u kontekstu globalnih izazova poput klimatskih promjena, gubitka bioraznolikosti i socioekonomskih nejednakosti.

Održivi turizam sada uključuje širok spektar aktivnosti i politika koje se fokusiraju na smanjenje negativnog utjecaja turizma na okoliš, promociju socijalne i ekonomske jednakosti, te očuvanje kulturne baštine. Prema UNWTO-u (2018), ključni principi održivog turizma uključuju:

- zaštitu okoliša, kroz smanjenje otpada, očuvanje prirodnih resursa i korištenje obnovljivih izvora energije,
- društvenu odgovornost, koja uključuje uključivanje lokalnih zajednica u planiranje i razvoj turizma, te poštivanje lokalnih kultura i običaja,
- ekonomski razvoj, koji promiče turizam kao alat za smanjenje siromaštva, stvaranje radnih mjesta i poticanje lokalnih gospodarstava.

U Međimurju, koncept održivog turizma može igrati ključnu ulogu u očuvanju prirodnih ljepota regije, zaštiti kulturne baštine i osiguranju dugoročnih koristi za lokalnu zajednicu. Studija Blewitta (2017) ističe važnost usvajanja održivih praksi u destinacijama koje se suočavaju s izazovima očuvanja okoliša i promjenama u turističkim trendovima. Razvoj održivog turizma u Međimurju može se osloniti na postojeće prirodne resurse, poput rijeka Mure i Drave, te bogatu kulturnu baštinu, kako bi se stvorila atraktivna i odgovorna turistička ponuda.

4.2. Dimenzije održivosti u turizmu

Održivi razvoj podrazumijeva tri temeljna načela održivosti. Radi se o društvenoj, ekonomskoj i ekološkoj dimenziji održivosti. Njihova međusobna povezanost i sama ravnoteža osiguravaju vrlo visoku kvalitetu življenja i samog razvoja. To bi ujedno značilo kako se njihov razvoj promatra putem različitih teorija i putem različitih pristupa, no njihova zadaća kao takva ostaje istom.

4.2.1. Društvena dimenzija održivosti

Prvo načelo na koje će se usmjeriti je načelo koje se odnosi na društvenu dimenziju održivosti.

Naime, društva su ona koja stvaraju različite mogućnosti, odnosno mogućnosti kojima konkretno je pojedinac onaj koji može afirmirati svoj vlastiti identitet i istog obogatiti različitim oblicima samorealizacije, odnosno može učiti o tradiciji i o kulturi svoje nacije, te ujedno steći temeljne ljudske vrijednosti, predstavljaju održiva društva. težnja jednog održivog društva je usmjerena prema borbi protiv siromaštva i gladi, odnosno prema osiguravanju jednake dostupnosti na obrazovanje i na zdravstvenu skrb, usmjerenost prema postizanju solidarnosti i ravnopravnosti apsolutno svih članova društva kao i samo unaprjeđenje socijalnih prava te sloboda. Što se tiče načela socijalne održivosti, ono osigurava razvoj koji je usklađen s očuvanjem same kulture i nacionalnog identiteta, zajedno s temeljnim ljudskim pravima (Strugar, 2008).

Pitanje sociokulturne održivosti turizma zapravo leži na pitanjima socijalnih i kulturnih odnosa unutar samog turizma. Navedena održivost u konačnici je ona koja pruža jamčenje kompatibilnosti razvoja s cjelokupnim očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje konkretno utječe sam razvoj i ujedno na taj način usmjerava se prema trajnom održavanju i prema isticanju identiteta lokalne zajednice. Zahvaljujući prožimanjem raznih kultura ističu se ujedno i međusobni utjecaji između lokalnog stanovništva s jedne strane i s druge strane turista koji mogu biti pozitivni ili pak negativni.

Proces upoznavanja lokalne kulture, lokalnog jezika i lokalnih običaja kao i kulturne baštine, za same turiste mogu predstavljati nove vrijednosti. Komunikacija s turistima i iz perspektive lokalnog stanovništva može biti vrlo zanimljiva radi učenja kulturnih običaja i događaja. Pitanje sociokulturne održivosti je stoga pitanje koje je podložno promjenama u skladnosti s onima koje nastaju razvitkom samog društva. Osiguravanje zaštite sociokulturnih vrijednosti u turističkoj destinaciji nije više pitanje i zadaća isključivo turizma, nego je zadaća cjelokupnog društva u cjelini (Bartoluci, 2013).

Društvena dimenzija održivosti odnosi se na utjecaj turizma na lokalne zajednice, kulturu, način života i socijalnu koheziju. Održivi turizam mora poštivati i promovirati kulturnu i društvenu raznolikost, istovremeno osiguravajući da lokalne zajednice imaju koristi od turizma i da njihovi interesi budu zastupljeni u razvoju turističkih politika.

Prema UNWTO-u (2018), održivi turizam treba omogućiti aktivno sudjelovanje lokalnih zajednica u planiranju i donošenju odluka koje se odnose na turizam. Ovaj pristup osigurava da lokalno stanovništvo bude uključeno u sve faze razvoja turizma, što može pridonijeti jačanju lokalne ekonomije i očuvanju kulturne baštine.

U kontekstu Međimurja, društvena dimenzija održivosti uključuje očuvanje kulturnih običaja, tradicija i jezika lokalnog stanovništva, kao i osiguranje ravnomjerne raspodjele koristi od turizma među različitim socijalnim skupinama. Studija Ivandića (2015) o utjecaju turizma na ruralne zajednice u Hrvatskoj pokazuje da turizam može igrati ključnu ulogu u revitalizaciji ruralnih područja, ali samo ako je usmjeren na očuvanje i promicanje lokalne kulture i načina života.

Turizam također može potaknuti socijalnu koheziju i integraciju unutar zajednice, posebno ako se promiče kroz zajedničke projekte i inicijative. Međimurska popevka, koja je uvrštena na UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine, predstavlja primjer kako kulturna baština može postati temelj za razvoj održivog turizma koji promiče socijalnu koheziju i kulturni identitet.

Ipak, postoji rizik da turizam može dovesti do socijalnih nejednakosti ili kulturne erozije ako nije pažljivo upravljano. Gentrifikacija, rast cijena nekretnina i usluga, te kulturna asimilacija samo su neki od potencijalnih negativnih utjecaja turizma na lokalne zajednice. Prema istraživanju Milne i Ateljevica (2001), uspješno upravljanje turizmom zahtijeva balansiranje potreba turista s interesima lokalnog stanovništva, uz očuvanje autentičnosti destinacije.

Lokalna turistička zajednica u intervjuu u prilogu rada navodi na koji način želi uključiti lokalnu zajednicu u razvoj održivog turizma. Nastoji se uključiti lokalno stanovništvo na način da kroz razne inicijative profitira od turizma. Kroz projekte koji se provode, nastoji stvoriti osjećaj ponosa i vlasništva nad turističkim razvojem i resursima te na taj način osigurati dugoročno održiv turizam u regiji.

4.2.2. Ekonomska dimenzija održivosti

Što se tiče ekonomske održivosti, navedena se promatra na slijedeći način. Naime, gospodarska djelatnost, tj. njezini sudionici, konkretno su orijentirani prema

ostvarenju ekonomske dobiti dok im istovremeno ujedno prijete sve veća opasnost za vlastitu, no ujedno i za ekološku sigurnost i zdravlje. U području ekonomske dimenzije održivog razvoja moguće je istaknuti tri temeljne odrednice koje se odnose na održivi razvoj, a radi se konkretno o potrošnji, proizvodnji te ujedno o distribuciji. Neodrživost navedenih leži u području korištenja resursa izvan određenih razumnih granica koje su utvrđene pri samoj prirodi regeneracije (Bilas i sur., 2017).

U tom kontekstu pojam optimalne alokacije je pojam koji potrošačima pruža konkretno onoliko koliko trebaju i koliko mogu platiti, odnosno optimalna distribucija. Optimalan omjer u tom kontekstu je onaj omjer koji maksimizira standard samog življenja tijekom vremena na dovoljnoj razini potrošnje resursa i to po glavi stanovnika.

Ukoliko bi se promatrala ekološka održivost turizma tada je potrebno istaknuti kako se ista temelji prije svega na vrlo zdravom i jednako tako ekonomski vrlo efikasnom razvoju koji konkretno podrazumijeva optimalan način upravljanja resursima i to na održiv način, tj. kako bi se istima mogli koristiti i svi budući naraštaji. Može se reći kako je ekonomska održivost u turizmu zapravo kompatibilna s ekološkim i sa sociokulturnim načelima same održivosti.

U tom kontekstu ekološka održivost turizma nalaže da se provodi ekonomsko vrednovanje prirodnog kapitala putem uključivanja vrijednosti u cjelokupan gospodarski sustav. Na navedeni način će svi gospodarski subjekti sudjelovati u samim troškovima zaštite i reprodukcije. S druge strane ekonomsku održivost, jednako tako i održivi turizam, nužno je promatrati na dugoročnoj razini čime se promatraju svi sudionici unutar određenog prostora s obzirom da na taj način dolazi do osiguravanja kvalitete samog života kako u sadašnjosti tako u budućnosti (Bartoluci, 2013).

Ekonomska dimenzija održivosti u turizmu odnosi se na osiguranje ekonomske održivosti destinacije kroz stvaranje prihoda, zapošljavanje i poticanje lokalne ekonomije, uz istovremeno osiguranje da se koristi od turizma ravnomjerno raspodjeljuju među svim dionicima.

Prema istraživanju autora Sharpleya (2009), ekonomska održivost u turizmu znači više od jednostavnog stvaranja profita. Održivi turizam mora osigurati

dugoročnu ekonomski korist za lokalne zajednice, uključujući stabilna radna mjesta, poštene plaće i potporu lokalnim poduzećima. U Međimurju, razvoj održivog turizma može pružiti značajne ekonomske koristi, posebno kroz promociju lokalnih proizvoda, usluga i poduzetništva.

Integracija lokalnih proizvoda i usluga u turističku ponudu ključna je za osiguranje ekonomske održivosti. Na primjer, vinske ceste u Gornjem Međimurju pružaju priliku za promociju lokalnih vina, hrane i rukotvorina, što može doprinijeti jačanju lokalne ekonomije. Prema istraživanju autora Ljubića (2015), povezivanje turizma s lokalnim poljoprivrednicima i proizvođačima može stvoriti sinergijske efekte koji jačaju ekonomsku otpornost regije.

Međutim, ekonomski razvoj turizma također nosi rizike, poput sezonalnosti, fluktuacija u potražnji i prekomjernog oslanjanja na jedan izvor prihoda. Sezonalnost turizma u Međimurju, s naglaskom na ljetne mjesecima, može dovesti do neiskorištenih kapaciteta u izvansezonskom razdoblju, što negativno utječe na prihode i zapošljavanje. Razvoj turističkih proizvoda koji privlače posjetitelje tijekom cijele godine, poput kulturnih manifestacija, wellness programa i sportskih događanja, može pomoći u ublažavanju ovog problema.

Održivi turizam također zahtijeva ulaganja u obrazovanje i obuku radne snage kako bi se osigurala kvaliteta usluga i zadovoljstvo turista. Prema UNWTO-u (2018), kvalificirana i obrazovana radna snaga ključna je za dugoročni uspjeh destinacije. U tom kontekstu, Međimurje može investirati u obrazovne programe koji će mladim ljudima pružiti vještine potrebne za rad u turizmu, što može doprinijeti smanjenju nezaposlenosti i migracije mladih.

4.2.3. Ekološka dimenzija održivosti

Potrebno je istaknuti ujedno i načelo ekološke održivosti. Kada se radi o načelu ekološke održivosti tada je potrebno istaknuti kako navedeno načelo zapravo osigurava razvoj koji mora biti u skladnosti s održavanjem biološke raznolikosti i jednako tako okolišnih procesa putem očuvanja prirodnih resursa. Ovdje je iznesen vrlo detaljan prijedlog što je to načelo ekološke održivosti (Lay, 2007). Ovo načelo

podrazumijeva kako ekološka održivost podrazumijeva osiguravanje četiri osnovna uvjeta opstanka, a to su čista, zdrava i pitka voda, čist zrak, mineralna struktura tla i jednako tako adekvatna temperatura (Lay, 2007).

Kada se govori konkretno o ekološkoj održivosti turizma tada se naglašava kako je riječ o razvoju turizma koji prvenstveno mora biti u sukladnosti s održivosti svih ekoloških procesa, odnosno u sukladnosti s svim biološkim raznolikostima i resursima. Ovdje je moguće istaknuti i brojne konflikte u samom prostoru. Radi se o konfliktima koji su posljedica događanja kao što je primjerice demografska ekspanzija, problematika nekontrolirane urbanizacije, promjene koje se odnose na kemijska i druga sredstva kao i načine unutar poljoprivredne proizvodnje, odnosno industrijske proizvodnje kao i snažnog razvoja prometa. Ove posljedice dovode do problema koji se odnose na primjerice onečišćenje vode, onečišćenje zraka, tla, kao i drugih prirodnih resursa koji predstavljaju temeljnu osnovu za brojne djelatnosti među kojima je upravo i turizam.

Naglašava se kako je upravo turizam onaj koji je dugoročno gledano ponajviše zainteresiran zapravo za osiguravanje dugoročne ekološke održivosti s obzirom da su okoliš kao ujedno i prirodni resursi oni koji predstavljaju temeljne uvjete za razvoj istog. Ipak, ovdje je potrebno istaknuti kako je turizam zapravo isključivo samo jedan od korisnika prirodnih resursa uz još mnogobrojne druge korisnike navedenog prostora iz područja djelatnosti (Čavlek, 2011).

Vođenje brige o zaštiti prirodnih resursa i jednako tako o troškovima održivosti, moraju preuzeti konkretno svi korisnici okoliša, a ne isključivo i samo turistički djelatnosti. O navedenim stavkama brigu bi trebao voditi upravo menadžment okoliša s obzirom da se u tom kontekstu primjenjuju različita i brojna menadžerska znanja, različite tehnike i različite metode koje se odnose na područje upravljanja gospodarskim subjektima uslijed osiguravanja očuvanja okoliša koji je vrlo bitan za poslovanje i vrlo je presudan u kontekstu opstanka čovječanstva.

Naglašava se kako je sam problem održivosti problem koji je konkretno od globalne važnosti s obzirom da se navedenim problemom susreću brojne zemlje svijeta. Pojam održivog turizma stoga je pojam koji bi trebao biti postavljen na način da se uspješno zadovolje sve potrebe turista, no jednako tako da se nastoji osigurati održavanje dugoročne kvalitete samog okoliša i to kako bi buduće generacije u

samoj zajednici mogle na izvornim karakteristikama i izvornim svojstvima razvijati turističku djelatnost (Čavlek, 2011).

U kontekstu Međimurja, zaštita prirodnih resursa poput rijeka Mure i Drave, šuma, vinograda i poljoprivrednih zemljišta ključna je za održivost turizma. Prema istraživanju autora Katičića i Žganeca (2014), rijeke Mura i Drava imaju značajnu ekološku vrijednost, ali su istovremeno izložene prijetnjama poput zagađenja i prekomjerne eksploatacije resursa. Održivi turizam može doprinijeti očuvanju ovih resursa kroz promociju ekološki prihvatljivih aktivnosti, edukaciju turista i provedbu strogih standarda zaštite okoliša.

Razvoj turističke infrastrukture mora biti u skladu s ekološkim standardima kako bi se minimizirao negativan utjecaj na okoliš. To uključuje korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje potrošnje vode i energije, recikliranje otpada i smanjenje emisija stakleničkih plinova. Prema studiji Gösslinga (2013), ekološki prihvatljiva infrastruktura može značajno smanjiti ugljični otisak turizma i poboljšati kvalitetu života u lokalnim zajednicama.

Ekološka održivost također uključuje očuvanje bioraznolikosti i zaštitu osjetljivih ekosustava. U tom kontekstu, regionalni park Mura-Drava igra ključnu ulogu kao zaštićeno područje koje privlači posjetitelje zainteresirane za eko-turizam. Međutim, turističke aktivnosti u ovim područjima moraju biti pažljivo planirane i regulirane kako bi se izbjegla degradacija okoliša. Prema istraživanju autora Sharpleya (2009), ekološki turizam može biti održiv samo ako se temelji na principima očuvanja prirodnih resursa i minimizaciji utjecaja na okoliš.

Dimenzije održivosti u turizmu pružaju okvir za razvoj turizma koji je ekonomski održiv, društveno odgovoran i ekološki prihvatljiv. U Međimurju, primjena ovih principa može doprinijeti očuvanju prirodnih i kulturnih resursa, povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva i stvaranju atraktivne turističke destinacije koja će privući turiste iz cijelog svijeta.

Turistička zajednica u županiji provodi projekte kojima će se očuvati prirodni resursi destinacije za budućnost. Kako navode u intervjuu (prilog radu), prioritet je postaviti okvir koji uz očuvanje okoliša omogućuje turistički rast. To se provodi kroz

uspostavljanje zaštićenih zona, strogu regulaciju, poticanje turizma niske proizvodnje ugljika, revitalizacije degradiranih područja i očuvanje bioraznolikosti.

4.3. Pozitivni učinci održivog turizma

Ciljevi koji se nastoje postići upravo zahvaljujući održivom turizmu su mnogobrojni. Naime, prema UNWTO moguće je istaknuti popis od 12 ciljeva koje bi trebalo zadovoljiti kako bi se turizam kao takav mogao nazvati održivim (Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, 2022.).

Prvi cilj odnosi se na ekonomsku opstojnost. U tom kontekstu nužno je osigurati opstojnost i jednako tako samu konkurentnost turističkih destinacija i jednako tako poduzeća, s temeljnim ciljem napredovanja i osiguranja njihovih sposobnosti da isti pruže korist u dugom roku.

Drugi cilj koji se nastoji postići je lokalno blagostanje. Temeljni cilj lokalnog blagostanja je maksimizirati doprinos turizma blagostanju same destinacije, odnosno domaćina čime se uključuje upravo i dio potrošnje samog posjetitelja koja se na taj način zadržava lokalno gledano.

Treći cilj koji se nastoji osigurati odnosi se na kvalitetu zapošljavanja. Naime, upravo zahvaljujući kvaliteti zapošljavanja nastoji se ojačati broj i ujedno kvaliteta lokalnih radnih mjesta koja su stvorena, odnosno koja su potaknuta od strane samog turizma čime je uključena ujedno i razina same plaće, uvjeti radnog mjesta, no jednako tako i opća dostupnost bez diskriminacije koja je utemeljena na spolu, rasi, invaliditetu ili pak nekim drugim kriterijima.

Što se tiče četvrtog cilja, navedeni je usmjeren prema društvenoj jednakosti. Ovdje je težnja usmjerena prema osiguranju što široj raspodjeli ekonomskih i ujedno društvenih koristi od samog turizma širom zajednice, odnosno domaćina čime su uključena poboljšanja, mogućnosti, dohodak i usluge koje su dostupne siromašnima.

Slijedeći cilj je zadovoljenje posjetitelja gdje je osnovna zamisao pružanje sigurnog, zadovoljavajućeg i jednako tako ispunjavajućeg doživljaja posjetiteljima. Isti

mora biti dostupan svima bez diskriminacije utemeljene na spolu, rasi, invaliditetu ili drugim kriterijima.

Šesti cilj odnosi se na lokalnu kontrolu. Naglasak je na uključivanju i ovlasti lokalne zajednice u području planiranja i u području donošenja samih odluka koje se odnose na upravljanje i na budući razvoj turizma na njihovom području i to u suradnji s drugim dionicima.

Cilj je ostvariti i dobrobit zajednice. Naglasak je na čuvanju i na očuvanju kvalitete života unutar lokalnih zajednica gdje su ujedno uključene društvene strukture i pristup samim resursima, pogodnostima i drugim sustavima održavanja života čime se izbjegava bilo koji oblik društvenog degradiranja ili pak iskorištavanja.

Nastoji se ostvariti kulturno bogatstvo gdje je naglasak na poštivanje i na unaprjeđenje povijesne baštine, same autentičnosti kulture, običaja i drugih osobitosti lokalnih zajednica domaćina. Još jedna pozitivna stavka je fizički integritet. Naglasak je na čuvanju i unaprjeđenju kvalitete krajolika, urbanih te ruralnih područja te izbjegavanju fizičke ili pak vizualne degradacije samog okoliša.

Jednako tako jedan od ciljeva usmjeren je i prema fizičkom integritetu. U navedenom kontekstu nastoji se osigurati sačuvanje i unaprjeđenje kvalitete krajolika, urbanih kao i ruralnih područja gdje se naglasak postavlja na izbjegavanje fizičke i vizualne degradacije samog okoliša. Još jedan aspekt na kojem se gradi idući cilj je biološka raznolikost. Ovdje je naglasak na podupiranje zaštite prirodnih prostora, staništa kako biljnog tako ujedno i životinjskog svijeta, kao i na minimalizaciju štete koja im se čini.

Nužno je osigurati efikasnost resursa pri čemu je cilj minimalizirati korištenje rijetkih te jednako tako neobnovljivih resursa pri razvoju i pri djelovanju turističkih objekata, odnosno usluga. Kao posljednji cilj navodi se okolišna netaknutost. Nastoji se postići minimalizacija zagađenja zraka, zagađenja vode i tla kao i stvaranja otpada od strane turističkih poduzeća i samih posjetitelja.

Vidljivo je stoga kako održivi turizam ima potencijal donijeti brojne pozitivne učinke, ne samo za turističke destinacije poput Međimurja, već i za lokalne zajednice, ekonomiju i okoliš. Ključni pozitivni učinci održivog turizma uključuju očuvanje okoliša, ekonomski rast, socijalnu inkluziju i jačanje kulturnog identiteta.

Očuvanje okoliša jedan je od najvažnijih pozitivnih učinaka održivog turizma. Turizam koji se temelji na ekološkim principima pomaže u zaštiti prirodnih resursa i bioraznolikosti, što je posebno važno u osjetljivim ekosustavima poput onih u Međimurju. Studija Gösslinga (2013) pokazuje da održivi turizam može potaknuti zaštitu prirodnih područja kroz razvoj ekološki prihvatljivih turističkih aktivnosti, poput eko-turizma, koji se fokusira na očuvanje okoliša i edukaciju turista o važnosti zaštite prirode.

U Međimurju, održivi turizam može doprinijeti očuvanju rijeka Mure i Drave, vinograda, šuma i drugih prirodnih resursa kroz promociju ekoloških praksi i smanjenje negativnih utjecaja turizma na okoliš. Primjena obnovljivih izvora energije, sustava upravljanja otpadom i ekološki prihvatljive gradnje može pomoći u smanjenju ugljičnog otiska i očuvanju prirodnih ljepota regije.

Ekonomski rast drugi je ključni pozitivan učinak održivog turizma. Održivi turizam može stvoriti nova radna mjesta, povećati prihode lokalnih poduzeća i potaknuti razvoj lokalne ekonomije. Prema studiji Sharpleya (2009), održivi turizam može biti snažan alat za ekonomski razvoj, posebno u ruralnim i manje razvijenim područjima, gdje turizam može pružiti alternativne izvore prihoda i smanjiti ovisnost o tradicionalnim industrijama.

U Međimurju, razvoj održivog turizma može potaknuti gospodarski rast kroz promociju lokalnih proizvoda, usluga i poduzetništva. Vinske ceste, agroturizam, i lokalni festivali pružaju priliku za promociju lokalnih poljoprivrednih proizvoda, rukotvorina i gastronomskih specijaliteta, što može povećati prihode lokalnih poljoprivrednika i proizvođača. Prema istraživanju Instituta za turizam (2019), turizam može doprinijeti diversifikaciji lokalne ekonomije, što je ključno za dugoročnu održivost regije.

Socijalna inkluzija još je jedan pozitivan učinak održivog turizma. Održivi turizam promiče uključivanje lokalne zajednice u razvoj i upravljanje turizmom, što može doprinijeti socijalnoj koheziji i ravnopravnosti. Prema UNWTO-u (2018), turizam koji uključuje lokalne zajednice u proces donošenja odluka može povećati osjećaj vlasništva i odgovornosti za turistički razvoj, te osigurati da koristi od turizma budu ravnomjerno raspodijeljene.

U Međimurju, održivi turizam može promicati socijalnu inkluziju kroz razvoj zajedničkih projekata i inicijativa koje uključuju lokalno stanovništvo u promociju i očuvanje kulturne baštine. Na primjer, organizacija radionica, kulturnih događanja i edukativnih programa može omogućiti lokalnoj zajednici da aktivno sudjeluje u turističkom sektoru, što može povećati njihovu svijest o važnosti očuvanja okoliša i kulturnih resursa.

Jačanje kulturnog identiteta također je važan pozitivan učinak održivog turizma. Kroz očuvanje i promociju kulturne baštine, održivi turizam može doprinijeti jačanju kulturnog identiteta i ponosa lokalne zajednice. Prema istraživanju autora Richardsa (2011), kulturni turizam, koji se temelji na autentičnim kulturnim iskustvima, može povećati svijest o vrijednosti kulturne baštine i potaknuti njeno očuvanje.

Međimurska popevka, tradicionalni običaji, festivali i lokalna gastronomija samo su neki od elemenata kulturne baštine Međimurja koji mogu biti integrirani u turističku ponudu. Održivi turizam može pomoći u očuvanju ovih tradicija kroz razvoj turističkih proizvoda koji promoviraju kulturnu baštinu, poput tematskih tura, kulturnih manifestacija i radionica o lokalnim običajima.

Održivi turizam može donijeti brojne pozitivne učinke za destinacije poput Međimurja, uključujući očuvanje okoliša, ekonomski rast, socijalnu inkluziju i jačanje kulturnog identiteta. Međutim, kako bi se osigurali dugoročni pozitivni učinci, potrebno je pažljivo planirati i upravljati turizmom, uz primjenu održivih praksi koje osiguravaju ravnotežu između ekonomskog razvoja, socijalne odgovornosti i očuvanja okoliša.

4.4. Moguća ograničenja u razvoju održivog turizma

Iako održivi turizam ima mnoge prednosti, postoje i brojna ograničenja i izazovi koji mogu otežati njegov razvoj. Ova ograničenja mogu se odnositi na ekonomske, društvene, političke i okolišne faktore, te ih je potrebno pažljivo razmotriti kako bi se postigao uravnotežen i održiv turistički razvoj.

Ekonomska ograničenja često su među najvećim preprekama za razvoj održivog turizma. Ulaganja u održivu turističku infrastrukturu, kao što su ekološki prihvatljivi hoteli, obnovljivi izvori energije i sustavi upravljanja otpadom, mogu biti skupa, što može obeshrabriti male i srednje poduzetnike da se uključe u ovaj sektor. Prema istraživanju autora Gösslinga (2013), troškovi povezani s održivim praksama često su viši od konvencionalnih praksi, što može predstavljati barijeru za široku primjenu održivih standarda u turizmu.

U Međimurju, razvoj održivog turizma može zahtijevati značajna ulaganja u infrastrukturu, obuku radne snage i promociju, što može biti izazovno za lokalne poduzetnike i vlasti. Također, sezonalnost turizma može dodatno otežati financijsku održivost, jer mnogi poslovni subjekti ovise o prihodima ostvarenom tijekom nekoliko mjeseci u godini. Prema istraživanju Instituta za turizam (2019), potrebno je razviti strategije za diversifikaciju turističke ponude i produženje turističke sezone kako bi se smanjili rizici povezani s sezonalnošću. Društvena ograničenja također mogu predstavljati izazov za razvoj održivog turizma. Lokalno stanovništvo možda neće uvijek biti spremno ili zainteresirano za sudjelovanje u održivim turističkim inicijativama, posebno ako smatraju da turizam može negativno utjecati na njihov način života ili uzrokovati socijalne nejednakosti. Prema istraživanju Milne i Ateljevica (2001), socijalne napetosti mogu nastati kada turizam dovede do promjena u lokalnoj zajednici koje nisu u skladu s njezinim vrijednostima i normama.

U Međimurju, važno je osigurati da lokalna zajednica bude aktivno uključena u planiranje i razvoj turizma, te da se poštuju njihovi interesi i kulturne tradicije. Edukacija i podizanje svijesti o prednostima održivog turizma mogu pomoći u prevladavanju društvenih ograničenja i potaknuti zajednicu na sudjelovanje u turističkom razvoju.

Politička ograničenja mogu uključivati nedostatak podrške ili interesa od strane vlade i lokalnih vlasti za razvoj održivog turizma. Političke promjene, nestabilnost i nedostatak dugoročne strategije za turizam mogu otežati implementaciju održivih praksi. Prema istraživanju UNWTO-a (2018), održivi turizam zahtijeva snažnu podršku i suradnju između različitih razina vlasti, turističke industrije i lokalnih zajednica. U Međimurju, politička volja za razvoj održivog turizma ključna je za uspjeh ovog koncepta. Potrebno je uspostaviti jasne smjernice i strategije koje će

poticati održivi razvoj, uključujući poticaje za ulaganja u održivu infrastrukturu i edukaciju. Također, suradnja između javnog i privatnog sektora može biti ključna za osiguranje resursa i podrške potrebne za razvoj održivog turizma. Okolišna ograničenja mogu uključivati osjetljivost prirodnih resursa na turističke aktivnosti, kao i utjecaje klimatskih promjena na turističku ponudu. Ekosustavi poput onih u Međimurju, koji uključuju rijeke, šume i poljoprivredna zemljišta, mogu biti osjetljivi na prekomjerni turizam i neodržive prakse. Prema istraživanju Sharpleya (2009), okolišni kapacitet destinacije često je ograničen, što znači da prekomjerna izgradnja i turističke aktivnosti mogu dovesti do degradacije prirodnih resursa.

Klimatske promjene također predstavljaju značajan izazov za održivi turizam, jer mogu utjecati na sezonalnost, dostupnost resursa poput vode, i atraktivnost destinacije. Prema istraživanju Gösslinga (2013), klimatske promjene mogu značajno utjecati na turizam, osobito u osjetljivim područjima kao što su planine i priobalna područja. U Međimurju, potrebno je razviti strategije za prilagodbu klimatskim promjenama, kao što su zaštita vodnih resursa i diversifikacija turističke ponude kako bi se smanjili rizici.

Iako održivi turizam nudi mnoge prednosti, njegovo ostvarenje suočava se s brojnim ograničenjima i izazovima. Ekonomska, društvena, politička i okolišna ograničenja zahtijevaju pažljivo planiranje i upravljanje kako bi se osiguralo da turizam bude održiv na duži rok. U Međimurju, uspjeh održivog turizma ovisit će o sposobnosti da se prevladaju ovi izazovi kroz suradnju, edukaciju, inovacije i političku podršku.

5. PROJEKTI ODRŽIVOG TURIZMA U MEĐIMURJU

U nastavku rada usmjerava se prema projektima održivog turizma na području Međimurja. Naglasak je na već postojeće projekte, odnosno na buduće projekte. Postojeći projekti već se provode ili su se provodili u županiji s ciljem razvoja održivog turizma. Postojeći projekti odabrali su se na način da očuvaju prirodne resurse koji su važni za turizam, ali i lokalnu zajednicu te kako bi turizam postigao veću komercijalizaciju u gospodarskom smislu.

Iz planova Turističke zajednice Međimurske županije navedenih u intervjuu koji je priložen ovom radu, navedeni projekti imaju za cilj transformirati Međimurje u destinaciju koja nudi autentična iskustva. Transformacija destinacije postići će se kroz integraciju turizma s lokalnim gospodarstvom, kroz poticanje autohtonih proizvoda i usluga. Također, planira se kroz edukaciju osvijestiti turiste da svojim boravkom doprinose očuvanju destinacije. Održivost turizma planira se uspostaviti dugoročno, kroz smanjenje ugljičnog otiska u turista na način da se digitalnim rješenjima omogući praćenje ekološkog utjecaja turizma u realnom vremenu. Planira se dodatno razviti smjernice za organizaciju održivih događaja, čime će manifestacije i festivali biti usklađeni s načelima održivosti.

5.1. Postojeći projekti

Međimurje je u proteklim godinama pokrenulo niz projekata koji se temelje na principima održivog turizma. Ovi projekti usmjereni su na očuvanje prirodnih resursa, promociju kulturne baštine i razvoj turističke infrastrukture koja podržava održivi rast. U nastavku su prikazani neki od ključnih projekata po kriteriju značajnosti projekta u doprinosu razvoja održivog turizma u regiji.

Projekt revitalizacije rijeke Mure jedan je od najvažnijih ekoloških projekata u Međimurju. Cilj projekta je očuvanje prirodnog staništa rijeke i njenih obala, koja je dio UNESCO-vog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav (Hrvatske Vode, 2022.). Projekt uključuje aktivnosti poput obnove poplavnih područja, stvaranja edukativnih

staza i promatranja ptica, te razvoja ekoturističkih sadržaja koji privlače turiste zainteresirane za prirodu i okoliš. Prema istraživanju Katičića i Žganeca (2014), očuvanje rijeke Mure ključno je za zaštitu bioraznolikosti i ekološku stabilnost regije.

LifeClass Terme Sveti Martin predstavljaju primjer održivog razvoja u turističkoj industriji (Sever, 2019.). Ovaj kompleks termalnih toplica usmjeren je na wellness turizam, a posebnu pažnju posvećuje ekološkim praksama i očuvanju okoliša. Terme Sveti Martin koriste geotermalnu energiju za grijanje i proizvodnju električne energije, što značajno smanjuje njihov ugljični otisak. Osim toga, kompleks je posvećen očuvanju vode i smanjenju otpada, te educira svoje goste o važnosti ekološki odgovornog ponašanja. Prema istraživanju Čavlek (2013), wellness turizam s naglaskom na održivost sve je popularniji među turistima koji traže odmor u skladu s prirodom.

Projekt vinskih cesta Međimurja također doprinosi održivom turizmu kroz promociju lokalnih vinara i tradicija vinogradarstva. Ovaj projekt uključuje razvoj vinskih ruta koje povezuju lokalne vinarije, kušaonice vina i restorane, pružajući turistima priliku da dožive autentična iskustva i degustiraju autohtona vina (Šlezak, 2010.). Vinske ceste također potiču očuvanje tradicionalnih poljoprivrednih praksi i ruralnog načina života, što je ključno za očuvanje kulturne baštine. Prema istraživanju Ljubića (2015), vinske ceste ne samo da potiču ekonomski rast kroz turizam, već i doprinose očuvanju kulturnog identiteta regije.

Projekt „Med dvema vodama“ (Između dvije vode) usmjeren je na očuvanje i promociju prirodne i kulturne baštine Međimurja. Projekt uključuje izgradnju centara za posjetitelje, edukativnih staza i promatračnica ptica, koji su dizajnirani da promiču ekoturizam i očuvanje prirodnog okoliša (REDEA, 2021.). Projekt također uključuje aktivnosti poput vođenih tura i radionica koje educiraju turiste o važnosti očuvanja prirode i održivog korištenja resursa. Prema istraživanju Blewitta (2017), takvi projekti igraju ključnu ulogu u podizanju svijesti o održivosti i poticanju odgovornog turizma.

Projekt razvoja cikloturizma u Međimurju usmjeren je na promociju biciklizma kao održivog oblika turizma i transporta. Ovaj projekt uključuje izgradnju i označavanje biciklističkih staza, razvoj biciklističke infrastrukture poput parkirališta i popravljalonica, te promociju biciklističkih tura koje povezuju glavne turističke atrakcije u regiji (Matotek, 2024.). Cikloturizam je popularan među turistima koji traže

aktivan odmor u prirodi, a također doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova. Prema istraživanju UNWTO-a (2018), cikloturizam je jedan od najbrže rastućih segmenata održivog turizma, jer potiče zdrav životni stil i minimalan utjecaj na okoliš.

Projekt „Med dvema bregima“ (Između dvaju brežuljaka) usmjeren je na očuvanje kulturne baštine i promociju ruralnog turizma u Gornjem Međimurju. Ovaj projekt uključuje revitalizaciju starih seoskih kuća i tradicijskih objekata, stvaranje muzeja na otvorenom i organizaciju manifestacija koje oživljavaju stare običaje i zanate. Projekt također potiče razvoj ruralnih smještajnih kapaciteta, kao što su seoska domaćinstva i obiteljski hoteli, koji nude autentična iskustva boravka u ruralnom okruženju. Prema istraživanju Ivandića (2015), ruralni turizam ima veliki potencijal za razvoj u regijama poput Međimurja, gdje postoji bogata kulturna i prirodna baština koja može privući turiste zainteresirane za autentična iskustva.

Projekt „Zelena energija za održivi turizam“ fokusira se na korištenje obnovljivih izvora energije u turističkom sektoru Međimurja. Cilj ovog projekta je smanjiti ugljični otisak turističke industrije kroz korištenje solarnih panela, geotermalne energije i drugih oblika obnovljivih izvora energije u turističkim objektima. Projekt također uključuje edukaciju turističkih djelatnika i gostiju o važnosti energetske učinkovitosti i održivog korištenja resursa. Prema istraživanju Gösslinga (2013), korištenje obnovljivih izvora energije u turizmu ključna je strategija za smanjenje utjecaja turizma na klimatske promjene i očuvanje okoliša.

Postojeći projekti održivog turizma u Međimurju pružaju dobar temelj za daljnji razvoj regije kao održive turističke destinacije. Ovi projekti usmjereni su na očuvanje prirodnih resursa, promociju kulturne baštine i razvoj turističke infrastrukture koja podržava održivi rast. Međutim, kako bi se osigurala dugoročna održivost, potrebno je nastaviti s razvojem novih projekata i inicijativa koje će dodatno jačati kapacitete regije za održivi turizam.

5.2. Budući projekti

Iako su postojeći projekti već donijeli značajne koristi za održivi turizam u Međimurju, postoji još mnogo potencijala za daljnji razvoj. Budući projekti održivog

turizma trebali bi se usmjeriti na daljnje jačanje ekološke, društvene i ekonomske dimenzije održivosti, uz posebnu pažnju na prilagodbu klimatskim promjenama, diverzifikaciju turističke ponude i povećanje sudjelovanja lokalne zajednice.

Projekt „Zeleni koridori Međimurja“ mogao bi biti jedan od ključnih budućih projekata za očuvanje i promociju prirodne baštine regije. Ovaj projekt mogao bi uključivati stvaranje mreže zelenih koridora koji povezuju glavne prirodne atrakcije u regiji, kao što su rijeke Mura i Drava, šume i zaštićena područja. Zeleni koridori mogli bi služiti kao staze za pješaćenje, biciklizam i edukativne ture, koje bi turistima omogućile da uživaju u prirodi dok uče o važnosti očuvanja okoliša. Prema istraživanju Blewitta (2017), zeleni koridori mogu igrati ključnu ulogu u očuvanju bioraznolikosti i povezivanju ekosustava, što je ključno za otpornost na klimatske promjene.

Projekt razvoja agroturizma u Međimurju mogao bi dodatno ojačati ruralni turizam u regiji. Prema anketnom istraživanju Turističke zajednice Međimurske županije iz 2022., 35% turista u Međimurju zainteresirano je za seoski i ruralni turizam. Takav interes tržišta mora pratiti i ponuda stoga je važno daljnje razvijanje agroturizma u regiji. Ovaj projekt mogao bi uključivati poticanje lokalnih poljoprivrednika da diversificiraju svoje aktivnosti kroz turizam, npr. pružanjem smještaja, organizacijom radionica i edukativnih tura po farmama. Agroturizam ne samo da bi povećao prihode lokalnih poljoprivrednika, već bi i turistima pružio priliku da se povežu s prirodom i nauče o tradicionalnim metodama poljoprivrede. Prema istraživanju Sharpleya (2009), agroturizam ima potencijal za ekonomski rast ruralnih područja, a istovremeno doprinosi očuvanju ruralne baštine i zaštiti okoliša

Projekt „Kulturni turizam Međimurja“ mogao bi se usmjeriti na promociju kulturne baštine regije kroz razvoj tematskih tura, kulturnih događanja i festivala. Ovaj projekt mogao bi uključivati suradnju s lokalnim kulturnim institucijama, umjetnicima i zanatlijama kako bi se stvorila bogata kulturna ponuda koja privlači turiste zainteresirane za autentična kulturna iskustva. Promocija tradicionalnih običaja, rukotvorina, glazbe i plesa mogla bi doprinijeti očuvanju kulturnog identiteta regije i povećanju turističke privlačnosti. Prema istraživanju Richardsa (2011), kulturni turizam može igrati ključnu ulogu u očuvanju kulturne baštine i jačanju kulturnog identiteta lokalnih zajednica.

Projekt razvoja zimskog turizma u Međimurju mogao bi pomoći u produženju turističke sezone i diversifikaciji turističke ponude. Ovaj projekt mogao bi uključivati razvoj zimskih sportova, poput skijanja, snowboardinga i klizanja, kao i organizaciju zimskih festivala i manifestacija. Zimski turizam mogao bi privući turiste tijekom zimskih mjeseci, što bi doprinijelo smanjenju sezonalnosti i povećanju prihoda od turizma tijekom cijele godine. Prema istraživanju UNWTO-a (2018), zimski turizam ima značajan potencijal za razvoj u regijama koje već imaju razvijenu turističku infrastrukturu, a Međimurje bi moglo iskoristiti svoje prirodne resurse i blizinu glavnih tržišta za razvoj ovog segmenta turizma.

Projekt „Edukacija za održivi turizam“ mogao bi se usmjeriti na obrazovanje i podizanje svijesti o održivom turizmu među lokalnim stanovništvom, turističkim djelatnicima i turistima. Ovaj projekt mogao bi uključivati organizaciju radionica, seminara i edukativnih kampanja koje bi promicale važnost očuvanja okoliša, kulturne baštine i društvene odgovornosti u turizmu.

Prema istraživanju Gösslinga (2013), edukacija je ključna komponenta održivog turizma, jer pomaže u stvaranju kulture održivosti i poticanju odgovornog ponašanja među turistima i lokalnim zajednicama.

Projekt razvoja pametnih destinacija mogao bi se usmjeriti na korištenje digitalnih tehnologija za unapređenje turističke ponude i upravljanje destinacijom. Ovaj projekt mogao bi uključivati razvoj mobilnih aplikacija, digitalnih vodiča i pametnih rješenja za upravljanje prometom, energijom i otpadom u turističkim područjima. Pametne destinacije mogu pružiti turistima personalizirana iskustva, dok istovremeno doprinose očuvanju resursa i povećanju efikasnosti. Prema istraživanju UNWTO-a (2021), pametne destinacije igraju ključnu ulogu u budućnosti turizma, jer omogućuju bolje upravljanje resursima i povećanje konkurentnosti destinacije.

Budući projekti održivog turizma u Međimurju trebali bi se usmjeriti na daljnje jačanje kapaciteta regije za održivi razvoj, uz posebnu pažnju na prilagodbu klimatskim promjenama, diverzifikaciju turističke ponude i povećanje sudjelovanja lokalne zajednice. Kroz provedbu ovih projekata, Međimurje može postati lider u održivom turizmu u Hrvatskoj i šire, pružajući primjer kako se turizam može razvijati na način koji koristi i ljudima i okolišu.

Lokalna Turistička zajednica navodi kako budućnost turizma u županiji vide kao svijetlu i obećavajuću, ukoliko se uspije s usklađivanjem turističkog rasta s načelima održivosti. Važno je takvu transformaciju provesti kroz uvođenje inovativnih i održivih praksi.

6. PRIJEDLOZI RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA

Kako bi Međimurje u potpunosti iskoristilo svoj potencijal kao destinacija održivog turizma, potrebno je implementirati niz strategija i prijedloga koji će osigurati uravnotežen razvoj turizma, očuvanje prirodnih resursa i kulturne baštine, te dugoročne ekonomske koristi za lokalnu zajednicu.

Promocija i brendiranje Međimurja kao održive destinacije jedan je od ključnih prijedloga za razvoj održivog turizma. Brendiranje Međimurja kao destinacije koja nudi autentična iskustva u prirodnom okruženju može privući turiste koji su svjesni važnosti održivosti i žele podržati destinacije koje se pridržavaju održivih praksi. Prema istraživanju UNWTO-a (2018), sve veći broj turista traži destinacije koje su ekološki odgovorne i koje nude mogućnost sudjelovanja u održivim aktivnostima. Međimurje bi moglo razviti marketinške kampanje koje ističu njegove prirodne ljepote, kulturnu baštinu i održive turističke projekte, čime bi privuklo turiste koji cijene održivost.

Razvoj eko-certifikata za turističke objekte u Međimurju mogao bi dodatno potaknuti održivi turizam. Eko-certifikati, kao što su Green Key ili EU Ecolabel, prepoznaju i nagrađuju turističke objekte koji se pridržavaju strogih ekoloških standarda. Uvođenje takvih certifikata u Međimurju moglo bi potaknuti turističke objekte da usvoje održive prakse, poput smanjenja potrošnje energije i vode, recikliranja otpada i korištenja lokalnih proizvoda. Prema istraživanju Gösslinga (2013), eko-certifikati mogu povećati konkurentnost turističkih objekata na tržištu i privući turiste koji su svjesni važnosti očuvanja okoliša.

Podrška lokalnim poduzetnicima i poljoprivrednicima ključno je za razvoj održivog turizma u Međimurju. Poticanje lokalnih poduzetnika da razvijaju proizvode i usluge koje su usklađene s principima održivosti može stvoriti nove prilike za zapošljavanje i ekonomski rast. Na primjer, razvoj lokalnih proizvoda, poput tradicionalne hrane, vina i rukotvorina, koji se mogu ponuditi turistima, može povećati prihode lokalne zajednice i smanjiti ovisnost o uvoznim proizvodima. Prema istraživanju Sharpleya (2009), podrška lokalnom poduzetništvu ključna je za osiguranje dugoročne održivosti turizma.

Edukacija i obuka turističkih djelatnika također su ključni za razvoj održivog turizma. Turistički djelatnici moraju biti svjesni važnosti održivosti i imati potrebna znanja i vještine za implementaciju održivih praksi u svom radu. Organizacija radionica, seminara i tečajeva može pomoći u podizanju svijesti i osposobljavanju turističkih djelatnika za primjenu održivih praksi u svakodnevnom poslovanju. Prema istraživanju Ivandića (2015), edukacija turističkih djelatnika ključna je za osiguranje kvalitete usluga i zadovoljstva turista.

Uključivanje lokalne zajednice u planiranje i razvoj turizma još je jedan važan prijedlog za osiguranje održivog razvoja. Lokalna zajednica mora imati mogućnost sudjelovati u donošenju odluka koje se tiču turizma, kako bi se osiguralo da razvoj turizma odgovara njihovim interesima i potrebama. Organizacija javnih rasprava, radionica i konzultacija može pomoći u uključivanju lokalne zajednice u proces planiranja, čime se povećava transparentnost i odgovornost. Prema istraživanju Milne i Ateljevica (2001), uključivanje lokalne zajednice u planiranje turizma može smanjiti socijalne napetosti i osigurati ravnomjernu raspodjelu koristi od turizma.

Razvoj zelene infrastrukture također je ključan za osiguranje održivosti turizma. Zelena infrastruktura uključuje korištenje prirodnih rješenja za upravljanje vodom, energijom i otpadom, kao i zaštitu prirodnih resursa i bioraznolikosti. Ulaganja u zelenu infrastrukturu, poput izgradnje zelenih krovova, korištenja obnovljivih izvora energije i sustava za reciklažu, mogu smanjiti negativan utjecaj turizma na okoliš i povećati otpornost destinacije na klimatske promjene. Prema istraživanju Blewitta (2017), zelena infrastruktura ključna je komponenta održivog turizma, jer omogućuje smanjenje resursne potrošnje i zaštitu okoliša.

Diversifikacija turističke ponude još je jedan ključan prijedlog za razvoj održivog turizma u Međimurju. Razvoj novih turističkih proizvoda i usluga koji odgovaraju različitim interesima i potrebama turista može pomoći u privlačenju šire publike i smanjenju sezonalnosti. Na primjer, razvoj kulturnog, sportskog, wellness i zimskog turizma može privući različite segmente turista tijekom cijele godine, čime se smanjuje pritisak na resurse i infrastrukturu u vršnim sezonama. Prema istraživanju UNWTO-a (2018), diversifikacija turističke ponude ključna je za osiguranje dugoročne održivosti turizma, jer smanjuje ovisnost o jednom segmentu tržišta i povećava otpornost destinacije na tržišne fluktuacije.

Prijedlozi za razvoj održivog turizma u Međimurju usmjereni su na promociju održivih praksi, podršku lokalnoj zajednici, edukaciju turističkih djelatnika i diversifikaciju turističke ponude. Implementacijom ovih prijedloga, Međimurje može postati primjer održivog turističkog razvoja u Hrvatskoj i šire, te osigurati dugoročne koristi za okoliš, lokalnu zajednicu i gospodarstvo.

Turistička zajednica Međimurske županije ima za cilj i promociju Međimurja na međunarodnom tržištu kao destinacije održivog turizma. Kako navode u intervjuu (prilog radu), to će postići na razne načine kroz suradnju s turističkim organizacijama, sudjelovanje na relevantnim međunarodnim skupovima, digitalnim kampanjama te uvođenjem međunarodno priznatih certifikata održivosti.

7. ZAKLJUČAK

Razvoj održivog turizma u Međimurju predstavlja ne samo priliku za gospodarski rast, već i za očuvanje prirodnih i kulturnih resursa koji čine ovu regiju jedinstvenom. Kroz pažljivo planiranje, odgovorno upravljanje i aktivno uključivanje lokalne zajednice, Međimurje može postati primjer održivog turističkog razvoja koji koristi svim dionicima – turistima, lokalnom stanovništvu, okolišu i gospodarstvu.

Kroz rad smo istražili različite aspekte održivog turizma, od njegovih povijesnih korijena do konkretnih projekata koji su već implementirani u Međimurju, kao i potencijalne buduće projekte. Analiza dimenzija održivosti pokazala je da je uspješan razvoj održivog turizma u velikoj mjeri ovisan o integraciji ekoloških, društvenih i ekonomskih faktora. Uspostavljanje ravnoteže između ovih dimenzija ključno je za dugoročnu održivost turističkog sektora.

Jedan od ključnih zaključaka rada je da Međimurje ima značajan potencijal za razvoj održivog turizma, zahvaljujući svojim prirodnim resursima, bogatoj kulturnoj baštini i dobro razvijenoj turističkoj infrastrukturi. Međutim, kako bi se ovaj potencijal u potpunosti iskoristio, potrebno je nastaviti s razvojem i implementacijom projekata koji promoviraju održivost, potiču lokalno gospodarstvo i osiguravaju ravnomjernu raspodjelu koristi od turizma.

Projekti poput revitalizacije rijeke Mure, razvoja vinskih cesta i promocije cikloturizma već su donijeli značajne rezultate, ali postoji još mnogo prostora za napredak. Na primjer, budući projekti kao što su zeleni koridori, razvoj agroturizma i pametnih destinacija mogu dodatno ojačati kapacitete regije za održivi turizam, dok istovremeno osiguravaju očuvanje okoliša i kulturne baštine.

Jedan od najvećih izazova za razvoj održivog turizma u Međimurju je potreba za prilagodbom klimatskim promjenama. Klimatske promjene predstavljaju značajan rizik za turistički sektor, posebno u osjetljivim ekosustavima poput onih u Međimurju. Stoga je važno razviti strategije za prilagodbu, uključujući zaštitu vodnih resursa, diversifikaciju turističke ponude i razvoj zelene infrastrukture. Također, potrebno je educirati turiste i lokalnu zajednicu o važnosti očuvanja okoliša i održivih praksi.

Edukacija i uključivanje lokalne zajednice još su jedan ključan faktor za uspjeh održivog turizma. Kako bi se osigurala dugoročna održivost, lokalna zajednica mora biti aktivno uključena u planiranje i razvoj turizma. Edukacija turističkih djelatnika i stanovništva o održivim praksama može pomoći u stvaranju kulture održivosti koja će podržati razvoj turizma na odgovoran način. Organizacija radionica, seminara i edukativnih kampanja može povećati svijest o važnosti održivosti i potaknuti odgovorno ponašanje među svim dionicima.

Razvoj održivog turizma u Međimurju također zahtijeva snažnu podršku od strane lokalnih vlasti i suradnju između javnog i privatnog sektora. Politička volja i adekvatna financijska sredstva ključni su za uspjeh održivih projekata. Potrebno je uspostaviti dugoročne strategije koje će podržavati održivi turizam, uključujući poticaje za ulaganja u održivu infrastrukturu i promociju. Suradnja između lokalnih vlasti, turističkih organizacija, poduzetnika i nevladinih organizacija može osigurati da se svi resursi učinkovito koriste i da se postignu ciljevi održivog razvoja.

Potrebno je istaknuti važnost promocije i brendiranja Međimurja kao održive turističke destinacije. U današnjem svijetu, sve veći broj turista traži destinacije koje su ekološki odgovorne i koje nude mogućnost sudjelovanja u održivim aktivnostima. Brendiranje Međimurja kao destinacije koja nudi autentična iskustva u skladu s prirodom može privući ovu ciljanu skupinu turista i povećati konkurentnost regije na međunarodnom tržištu. Promocija održivog turizma kroz marketinške kampanje, sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i suradnju s turističkim agencijama može dodatno povećati vidljivost Međimurja i privući turiste koji cijene održivost.

Uspjeh održivog turizma u Međimurju ovisit će o sposobnosti svih dionika da surađuju i koordiniraju svoje napore prema zajedničkom cilju – razvoju turizma koji koristi ljudima, okolišu i gospodarstvu. Kroz pažljivo planiranje, odgovorno upravljanje i kontinuiranu edukaciju, Međimurje može postati lider u održivom turizmu u Hrvatskoj i šire, te osigurati dugoročne koristi za sve koji su uključeni u turistički sektor.

POPIS LITERATURE

A) Knjige:

1. Bartoluci M., (2013.), Turizam i održivi razvoj, Školska knjiga, Zagreb
2. Bilas V., Franc S., (2017.), Ekonomski aspekti održivog razvoja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
3. Blewitt J., (2017.), Understanding Sustainable Development, Routledge, London
4. Čavlek N., (2011.), Upravljanje održivim turizmom, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb
5. Gössling S., Hall C. M., (2006.), Tourism and Global Environmental Change: Ecological, Social, Economic and Political Interrelationships, Routledge, London
6. Herceg M., (2013.), Okoliš i održivi razvoj, Nakladni zavod Globus, Zagreb
7. Richards G., (2011.), Cultural tourism: Global and local perspectives, Haworth Press, New York
8. Sharpley R., (2009.), Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?, Earthscan, London
9. UNWTO, (2018.), Tourism for Development – 2017 Highlights, UNWTO, Madrid
10. Vukonić B., Keča K., (2001.), Turizam i razvoj: Pojam, načela, postupci, Mikrorad, Zagreb
11. Vukonić B., (2013.), Turizam i društvo: Turizam kao društveni fenomen, Školska knjiga, Zagreb

B) Znanstveni članci:

1. Butler R. W., (1999.), Sustainable tourism: A state-of-the-art review, Tourism Geographies, 1(1), 7-25
2. Ivandić N., (2015.), Utjecaj turizma na ruralne zajednice u Hrvatskoj, Tourism, 63(4), 497-511

3. Katičić D., Žganec K., (2014.), Ecological significance of the Mura and Drava rivers for the development of sustainable tourism, *Croatian Journal of Tourism and Hospitality Management*, 20(2), 259-275
4. Klarin T., (2018.), The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues, *Zagreb International Review of Economics and Business*, 21(1), 67-94
5. Ljubić I., (2015.), Development potentials of wine tourism in Međimurje, *Acta Turistica*, 27(2), 175-196
6. Milne S., Ateljevic I., (2001.), Tourism, economic development and the global-local nexus: Theory embracing complexity, *Tourism Geographies*, 3(4), 369-393
7. Sharpley R., (2000.), Tourism and sustainable development: Exploring the theoretical divide, *Journal of Sustainable Tourism*, 8(1), 1-19
8. Strugar I., (2008.), Socio-cultural sustainability and the local community, *Tourism Review*, 56(1), 19-25

C) Internetski izvori:

- 1.) Državni zavod za statistiku (DZS), (2022.), dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
- 2.) Hrvatska turistička zajednica, (2022.), dostupno na: <https://www.htz.hr/hr-HR>
- 3.) Institut za turizam, (2022.), dostupno na: <http://www.iztzg.hr/>
- 4.) Internet stranica manifestacije Porcijunkulovo, (2022.), dostupno na: <https://www.porcijunkulovo.com/>
- 5.) Invest Croatia (2023.), dostupno na: <https://investcroatia.gov.hr/county-stats/medimurska-zupanija/>
- 6.) Izvješće o stanju u prostoru Međimurske županije, 2014.-2021., dostupno na: http://www.medjimurska-zupanija.hr/images/sjednice_skupstine_2023/12/8.pdf
- 7.) Međimurska županija, (2022.), dostupno na: <https://medjimurska-zupanija.hr/>

- 8.) Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, (2022.), dostupno na: <https://mingor.gov.hr/>
- 9.) Ministarstvo turizma i sporta, (2022.), dostupno na: <https://mint.gov.hr/>
- 10.) Održivi turizam Hrvatska, (2022.), dostupno na: <https://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx>
- 11.) Turistička zajednica Međimurske županije, (2022.), dostupno na: <http://www.visitmedimurje.com/>
- 12.) Turistička zajednica Grada Čakovca, (2022.), dostupno na: <http://www.visitcakovec.com/>

D) Publikacije:

- 1.) Telišman Košuta N., Ivandić N., Boranić Živoder S., Marković I., Masterplan razvoja turizma Međimurske županije do 2020., (2016.), Institut za turizam, Zagreb/Čakovec

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prikaz broja stanovnika prema dobi i spolu u Međimurskoj županiji (2001./2021. godine).....	13
Tablica 2. Turističke atrakcije; 2016. godina.....	22
Tablica 3. Prikaz SWOT analize turizma Međimurja.....	25
Tablica 4. Prikaz ukupnog broja dolazaka i noćenja u Međimurskoj županiji.....	28
Tablica 5. Prikaz usporedbe domaćih i stranih turista u broju dolazaka na području Međimurske županije.....	30
Tablica 6. Prikaz usporedbe domaćih i stranih turista u broju noćenja na području Međimurske županije.....	30
Tablica 7. Razlikovne karakteristike održivog i neodrživog razvoja.....	34

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje mogućnosti transformacije Međimurja u održivu turističku destinaciju, fokusirajući se na očuvanje prirodnih resursa, kulturne baštine i poticanje ekonomskog razvoja. U radu se analizira kako se principi održivosti mogu integrirati u turistički sektor Međimurja, kako bi se osigurala dugoročna korist za okoliš, lokalnu zajednicu i gospodarski razvoj. Međimurje, smješteno na krajnjem sjeveru Hrvatske, posjeduje bogatu prirodnu i kulturnu baštinu koja pruža temelj za razvoj održivog turizma. Međutim, regija se suočava s izazovima poput sezonalnosti turizma i nedostatka prepoznatljivog turističkog identiteta. Unatoč tim izazovima, postoje značajni potencijali za razvoj turističkih inicijativa koje uključuju ekoturizam, kulturni turizam i agroturizam. Postojeći projekti poput revitalizacije rijeke Mure i razvoja vinskih cesta već su donijeli značajne koristi regiji, promovirajući održivost i očuvanje okoliša. Budući projekti, kao što su zeleni koridori i razvoj pametnih destinacija, predloženi su kako bi dodatno ojačali kapacitete regije za održivi turizam i diversifikaciju turističke ponude. Zaključak rada naglašava važnost integracije održivih praksi u turistički sektor te potrebu za suradnjom svih dionika, uključujući lokalnu zajednicu, vlasti i privatni sektor. Kroz odgovorno upravljanje, edukaciju i promociju Međimurja kao održive destinacije, regija može postati lider u održivom turizmu u Hrvatskoj, osiguravajući dugoročne koristi za sve uključene strane.

Ključne riječi: Međimurje, održivi turizam, prirodni resursi, kulturna baština, ekonomski razvoj, ekoturizam, agroturizam, održivi razvoj.

SUMMARY

This thesis explores the potential for transforming Međimurje into a sustainable tourism destination, focusing on the preservation of natural resources, cultural heritage, and the promotion of economic development. The research analyzes how sustainability principles can be integrated into Međimurje's tourism sector to ensure long-term benefits for the environment, the local community, and economic growth. Located in the northernmost part of Croatia, Međimurje is rich in natural and cultural heritage, providing a strong foundation for the development of sustainable tourism. However, the region faces challenges such as seasonality in tourism and a lack of a distinct tourism identity. Despite these challenges, there are significant opportunities for developing tourism initiatives that include ecotourism, cultural tourism, and agritourism. Existing projects like the revitalization of the Mura River and the development of wine routes have already brought substantial benefits to the region, promoting sustainability and environmental conservation. Future projects, such as green corridors and the development of smart destinations, are proposed to further enhance the region's capacity for sustainable tourism and to diversify its tourism offerings. The thesis concludes by emphasizing the importance of integrating sustainable practices into the tourism sector and the need for collaboration among all stakeholders, including the local community, authorities, and the private sector. Through responsible management, education, and the promotion of Međimurje as a sustainable destination, the region can become a leader in sustainable tourism in Croatia, ensuring long-term benefits for all involved parties.

Keywords: Međimurje, sustainable tourism, natural resources, cultural heritage, economic development, ecotourism, agritourism, sustainable development.

PRILOG

- Intervju s odgovornom osobom (TZ Međimurske županije) o planovima za razvoj održivog turizma

1. Koji su glavni ciljevi Turističke zajednice Međimurske županije u kontekstu razvoja održivog turizma?

Glavni ciljevi Turističke zajednice Međimurske županije u razvoju održivog turizma su višestruki i duboko ukorijenjeni u dugoročnom očuvanju prirodnih, kulturnih i društvenih resursa ove regije. Prije svega, želimo uspostaviti Međimurje kao prepoznatljivu destinaciju koja nudi autentična iskustva u skladu s načelima održivog turizma. To uključuje promoviranje ekoloških praksi među turističkim subjektima, očuvanje i revitalizaciju kulturne baštine, te podršku lokalnim zajednicama kroz razvoj turizma koji ih osnažuje i ekonomski podupire. Naša strategija se temelji na integraciji turizma s lokalnim gospodarstvom, posebice kroz poticanje autohtonih proizvoda i usluga koje odražavaju bogatstvo naše regije. Dodatno, kroz edukaciju i svijest, radimo na tome da turisti postanu svjesni svoje uloge u očuvanju destinacije te da njihovo putovanje bude ne samo iskustvo nego i doprinos održivosti.

2. Na koji način planirate uključiti lokalnu zajednicu u razvoj održivog turizma?

Lokalna zajednica je srce našeg pristupa održivom turizmu. Vjerujemo da održivi turizam ne može postojati bez aktivne uključenosti i podrške lokalnog stanovništva. Kroz razne inicijative, želimo osigurati da lokalna zajednica ne samo da sudjeluje, nego i profitira od turizma. Organiziramo radionice i edukacijske programe koji pomažu lokalnim poduzetnicima u razvoju turističkih proizvoda koji su u skladu s načelima održivosti. Također, potičemo stvaranje klastera lokalnih proizvođača i turističkih pružatelja usluga kako bi zajedno kreirali atraktivne, održive turističke ponude. Uz to, posebnu pažnju posvećujemo uključivanju mladih kroz obrazovne programe koji ih uče o važnosti očuvanja okoliša i održivog razvoja, s ciljem da ih motiviramo da postanu nositelji budućeg održivog razvoja u regiji. Kroz takve projekte, želimo stvoriti osjećaj ponosa i vlasništva nad turističkim razvojem među

lokalnim stanovništvom, čime ćemo osigurati dugoročno održivu turističku budućnost Međimurja.

3. Kako namjeravate očuvati prirodne resurse Međimurja u svjetlu rastućeg turizma?

Očuvanje prirodnih resursa Međimurja je ključno za naš pristup razvoju turizma. S obzirom na rastući interes za našu regiju, prioritet nam je postaviti okvir koji osigurava dugoročno očuvanje okoliša dok istovremeno omogućava turistički rast. Jedna od glavnih inicijativa je implementacija sustava održivog upravljanja prirodnim resursima, koji uključuje strogu regulaciju turističkih aktivnosti u osjetljivim područjima, poput zaštićenih zona uz rijeke Muru i Dravu. Naš plan također uključuje poticanje turizma niske emisije ugljika kroz promociju eko-turističkih aktivnosti, kao što su biciklizam, planinarenje i promatranje prirode, koji minimalno utječu na okoliš. U tom kontekstu, radimo na razvoju „Zelene staze Međimurja“, koja će povezivati prirodne atrakcije regije uz minimalan utjecaj na okoliš. Također, provodimo projekte revitalizacije degradiranih područja i poticanja bioraznolikosti, te surađujemo s lokalnim zajednicama na očuvanju tradicionalnih poljoprivrednih praksi koje podržavaju očuvanje prirodnih resursa.

4. Keje specifične mjere planirate uvesti kako biste osigurali dugoročnu održivost turizma u Međimurju?

Dugoročna održivost turizma u Međimurju zahtijeva sveobuhvatan pristup i jasno definirane mjere koje pokrivaju sve aspekte turizma. U prvom redu, planiramo proširiti i unaprijediti infrastrukturu koja podržava održivi turizam, uključujući izgradnju ekološki prihvatljivih smještajnih kapaciteta i uspostavu mreže punionica za električna vozila, čime potičemo smanjenje ugljičnog otiska turista. Osim toga, radimo na razvoju sustava za učinkovito upravljanje otpadom u turističkim objektima te implementaciji digitalnih rješenja koja omogućuju praćenje ekološkog utjecaja turizma u realnom vremenu. Poseban naglasak stavljamo na edukaciju i promociju certificiranih „zelenih“ objekata i usluga, kako bismo turistima omogućili izbor održivih opcija tijekom njihovog boravka. Dodatno, planiramo razviti posebne smjernice za

organizaciju održivih događanja, osiguravajući da festivali i manifestacije u regiji, poput Porcijunkulova, budu organizirani s minimalnim ekološkim otiskom. Na taj način, svaki aspekt turizma u Međimurju bit će usklađen s načelima održivosti.

5. Kako namjeravate promovirati Međimurje kao destinaciju održivog turizma na međunarodnom tržištu?

Promocija Međimurja kao destinacije održivog turizma na međunarodnom tržištu ključan je korak u našoj strategiji. Planiramo intenzivirati suradnju s međunarodnim turističkim organizacijama, poput UNWTO-a, te sudjelovati na relevantnim međunarodnim sajmovima i konferencijama posvećenima održivom turizmu. Kroz digitalne kampanje, fokusirat ćemo se na predstavljanje Međimurja kao destinacije koja nudi autentična iskustva u skladu s najvišim standardima održivosti. Razvijamo i posebne marketinške materijale koji ističu prirodne ljepote i kulturnu baštinu Međimurja, naglašavajući pritom našu predanost očuvanju okoliša i lokalnih zajednica. Također, planiramo uvesti međunarodno priznate certifikate održivosti za naše turističke subjekte, čime ćemo dodatno osnažiti našu poziciju na globalnom tržištu. Naši partneri u promociji uključuju i domaće turističke agencije koje nude održive turističke aranžmane, kao i strane touroperatore koji specijaliziraju u ekoturizmu.

6. Koji su glavni izazovi s kojima se suočavate u provedbi strategije održivog turizma, i kako ih namjeravate prevladati?

Provedba strategije održivog turizma suočava nas s nizom izazova, među kojima su najznačajniji usklađivanje interesa različitih dionika, financiranje održivih projekata i promjena svijesti kod turista i lokalne zajednice. Usklađivanje interesa zahtijeva kontinuirani dijalog i suradnju između javnog i privatnog sektora, lokalne zajednice i nevladinih organizacija. Da bismo osigurali zajedničko razumijevanje i podršku, redovito organiziramo okrugle stolove i konzultacije s ključnim dionicima. Što se tiče financiranja, radimo na privlačenju sredstava iz europskih fondova i međunarodnih donacija namijenjenih održivom razvoju. U tom kontekstu, surađujemo s Ministarstvom turizma i sporta te Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja na

identifikaciji mogućnosti za financiranje naših projekata. Konačno, promjena svijesti kod turista i lokalnog stanovništva zahtijeva dugoročnu edukaciju i informiranje. Provodimo razne kampanje i edukativne programe kako bismo istaknuli prednosti održivog turizma i potaknuli promjene u ponašanju koje su nužne za postizanje održivih ciljeva.

7. Kako vidite budućnost turizma u Međimurskoj županiji?

Budućnost turizma u Međimurskoj županiji vidimo kao svijetlu i obećavajuću, ukoliko uspijemo uskladiti rast s načelima održivosti. Vjerujemo da će Međimurje, kroz uvođenje inovativnih i održivih praksi, postati primjer drugim regijama kako turizam može biti alat za očuvanje okoliša, kulturne baštine i socijalnog kapitala. Naša vizija je razviti turizam koji će dugoročno podržavati i unapređivati kvalitetu života lokalnog stanovništva, a istovremeno privlačiti posjetitelje koji cijene i poštuju vrijednosti održivosti. U sljedećim godinama, planiramo proširiti našu turističku ponudu s novim, održivim proizvodima i uslugama, te intenzivirati napore u promociji Međimurja kao vrhunske destinacije za održivi turizam. Naš cilj je stvoriti sinergiju između turizma, lokalnog gospodarstva i zaštite okoliša, osiguravajući tako dugoročnu održivost i prosperitet naše regije.